

UiT Norges arktiske universitet

Fakultetet for humaniora, samfunnsvitenskap og lærerutdanning

Hjemmebanefordelen i fotball

En sosiologisk analyse

Daniel Skogstad

Masteroppgave i Sosiologi. SOS-3981, Mai 2024

Foto: KRISTOFFER LORENTZEN - ROMSSA ARENA

Innholdsfortegnelse

1	Innledning.....	6
2	Teori	11
2.1	Begrunnelse for valg av teori: Historisk utvikling av norsk supporterkultur.....	11
2.2	Randall Collins' teori om interaksjonsritualer	15
2.3	Diskusjon av teori.....	20
3	Metode.....	23
3.1	Valg av metode.....	23
3.2	Utvelging av intervjupersoner	25
3.2.1	Rekruttering av intervjupersoner.....	26
3.3	Fremgangsmåte	28
3.3.1	Datainnsamlingsprosessen	30
3.3.2	Transkripsjon og koding.....	32
3.4	Diskusjon av metoden	35
3.4.1	Reliabilitet (pålitelighet), validitet (gyldighet) og overførbarhet.....	35
3.5	Etiske vurderinger	36
3.5.1	Observasjon.....	37
3.5.2	Intervju	37
4	Empiri.....	38
4.1	Introduksjon av intervjupersoner	38
4.2	Del 1 – Supporterritualer og symboler	39
4.3	Del 2 – Ritualingredienser.....	40
4.4	Del 3 – Effekter av ritualer.....	45
4.5	Del 4 – Supporternes opplevelser av ritualeffekter	51
4.6	Del 5 – Syn på hjemmebanfordelen	59
5	Analyse.....	61

5.1	Får Collins' teori empirisk støtte?	61
5.1.1	Ritualingredienser	62
5.1.2	Den selvforsterkende mekanismen.....	65
5.1.3	Effekter av interaksjonsritualer	67
5.2	Hvordan energien påvirker spillerne	73
6	Avslutning	75
6.1	Tema og problemstilling	75
6.2	Generell diskusjon.....	78
	Referanseliste	80
	Vedlegg	83
	Vedlegg 1: Informasjonsskriv	83
	Vedlegg 2: Intervjuguide.....	87
	Vedlegg 3: Godkjenning fra SIKT	94

Forord

Først ønsker jeg å takke min veileder, Gunnar Aakvaag. Takk for gode samtaler og ikke minst verdifull veiledning gjennom en lang og krevende periode. Jeg vil under min videre utdannelsesreise og yrkesliv, fortsette og videreutvikle mitt metaperspektiv og mine metatekster. Videre ønsker jeg å rette en takk til de som tok tid ut av sin hverdag til å stille til intervju. Denne oppgaven hadde ikke vært mulig å gjennomføre uten dere. Jeg ønsker også å gi en takk til Anita og mamma for å ha vært korrekturlesere før innlevering av oppgaven. Dere har vært gode bidragsytere.

Sammendrag

Hjemmebanefordelen er et velkjent og godt dokumentert fenomen i fotball (Schwartz & Barsky, 1977; Pollard, 1986, 2005 & 2008; Clarke & Normann, 1955). Forskningen er uklar i hva som er årsakene til hjemmebanefordelen, men den peker på fire årsaker av betydning: supporterstøtte, reisevei, kjennskap til omgivelsene og dommer partiskhet (Schwartz & Barsky, 1977; Pollard, 1986, 2005, 2008). Pollard & Pollard (2005) mener at supportereffekt med stor sannsynlighet er en viktig faktor, men at man ikke vet den nøyaktige måten supportereffekten produserer en hjemmebanefordel på. Videre har det skjedd en drastisk endring i supporterulturen de siste 40-50 årene, som har gjort supporterulturen mer ritualistisk. Fra et sosiologisk perspektiv er det også interessant å se på gruppeprosesser, ritualer, solidaritet, samhold og fellesskap i fotball. Denne sosiologiske oppgaven undersøker derfor supporterens rolle knyttet til hjemmebanefordelen. Det er derfor fruktbart å bruke en teori som utforsker det aspektet ved supporterulturen. Jeg har valgt en sosiologisk teori om sosiale ritualer og den energien og de effektene som sosiale ritualer gir og som kan være en mulig forklaring på hjemmebanefordelen. Den sosiologen som i størst grad har bidratt med en slik teori er Randall Collins med sin teori om interaksjonsritualer.

Jeg utarbeidet følgende problemstilling: *Kan hjemmebanefordelen forklares ved at hjemmesupporterens ritualer på tribunen påvirker spillernes ytelser på fotballbanen?* Denne problemstillingen er noe generell og for å gjøre den mer forskbar har jeg brutt den ned i fire konkrete forskningsspørsmål: 1) *Hva slags ritualer lager hjemmesupporterene for å skape hjemmebanefordelen?* 2) *Hvilke elementer inngår i hjemmesupporterens ritualer?* 3) *Hvilke effekter har supporterens ritualer?* og 4) *Hvordan overføres effektene fra hjemmesupporterens ritualer til spillerne ute på fotballbanen?* Den overordnede konklusjonen på problemstillingen er at jeg finner en viss støtte for at denne teorien kan forklare en del av hjemmebanefordelen. Det er god empirisk støtte for antagelsene som ligger til grunn for forskningsspørsmål en til tre, mens jeg har noe mindre empirisk støtte for forskningsspørsmål fire, fordi det er mer utfordrende å forklare hvordan kroppslig tilstedeværelse i form av lydlige og visuelle signaler overfører den emosjonelle energien fra supporterne til spillerne nede på fotballbanen.

1 Innledning

En sosiologisk måte å se det norske samfunnet på er å si at Norge består av tretten basisinstitusjoner. Basisinstitusjoner er for eksempel økonomi, politikk og utdanning, det vil si institusjoner som ivaretar viktige funksjoner i samfunnet. Idretten er en av disse viktige basisinstitusjonene. Det er en arena for konkurranse, samhold, sosial integrasjon og tilhørighet. Innenfor idretten, er fotball den største og viktigste grenen fordi det angår veldig mange mennesker i verden og fordi den er viktig for mange menneskers subjektive identitet (Aakvaag, 2012, s. 97 & 100). Idrettsfeltet er relativt ferskt sammenlignet med mange andre forskningsfelt, men det er ingen mangel på samfunnsvitenskapelige perspektiver på idrett og det har blitt et legitimt studieobjekt (Hjelseth, 2012, s. 173). Idrett og særlig fotball er noe jeg alltid har vært opptatt av og det har vært et populært tema som ble diskutert regelmessig hjemme hos meg. Et tema som dukket opp i noen av disse fotballdiskusjonene var hjemmebanefordelen. I min foreldregenerasjon så menes det at fordelene ligger i støtten fra supporterne, som om de var med på å spille kampen ute på gressmatta. Alle virket å vite at når laget deres skulle ha returkamp senere i sesongen så ville det være en helt annen kamp: «Motstanderne skal slite med å slå oss på hjemmebane». Retter man blikket mot gressmatta, er det derimot 11 mot 11 og en rund ball. Hva er grunnen til at noen mener at man har større sannsynlighet for å vinne en fotballkamp på hjemmebane enn på bortebane? Det å vinne fotballkamper virker å være noe mer kompleks. Dette trigget min sosiologiske nysgjerrighet. Da jeg tok fatt på masteroppgaven så ønsket jeg å fordype meg i tidligere forskning på temaet for å finne ut om dette var noe jeg som sosiolog kunne skrive om.

Hva viser den *tidligere forskningen*? Forskningen viser to ting. For det første viser forskningen at *det er en hjemmebanefordel* (Schwartz & Barsky, 1977; Pollard, 1986, 2005 & 2008; Clarke & Normann, 1955). Denne forskningen er gjort av idrettsforsker Richard Pollard. John Normann, som forsker på dynamisk programmering og dens anvendelser på idrett. Professor Stephen Clarke, som er ekspert på sportsstatistikk. Barry Schwartz som var en amerikansk sosiolog, og Stephen F. Barsky som er tilknyttet «Temple University» i Philadelphia. Det andre er at det er en *usikkerhet rundt hva som er årsakene til hjemmebanefordelen* (Schwartz & Barsky, 1977; Pollard, 1986, 2005 & 2008; Ponzo & Scoppa, 2018). Delvis er det en usikkerhet rundt hvilken årsak som skaper

hjemmebanefordelen, og delvis er det en usikkerhet rundt hvordan man forklarer mekanismene som produserer hjemmebanefordelen.

Schwartz and Barsky (1977, s. 642, 645 & 656) så på profesjonell amerikansk og nasjonal fotball ligaspill fra 1971 sesongen og college fotball fra 1971 sesongen. Statistikken fra profesjonell fotball viser at hjemmelaget vinner 55% av kampene og College fotball viser en seiersprosent på 59%. Her er uavgjort inkludert. Hadde det vært ekskludert, hadde seiersprosenten vært på henholdsvis 58 for profesjonell fotball og 60% for college fotball. Forskningsartikkelen henviser også til statistikk fra profesjonell fotball i fem års intervaller som varer fra 1945-1965 der hjemmebanefordelen varierte mellom 51 og 63 prosent. Her er uavgjort blitt ekskludert. Dette er data som viser til stabilitet og som stemmer overens med det Schwartz og Barsky selv fikk av resultater. Artikkelen konkluderer basert på datamaterialet og forskernes slutninger, samt observasjoner av publikumstørrelse og forholdet til prestasjoner og resultat, at hjemmebanefordelen kan tilskrives supporterstøtte. Samtidig understreker artikkelen at slutningene som er tatt om de ulike faktorene er basert på begrenset materialet og blir kun spekulasjon.

Pollard sin forskning kvantifiserer (forskning som er uttrykt i målbare størrelser) hjemmebanefordelen i forskjellige fotball konkurranser og utforsker noen mulige forklaringer på hjemmebanefordelen i lyset av varierende resultater (Pollard, 1986, s. 237 & 241). Artikkelen viser til at det finnes en hjemmebanefordel i lagsportene fotball og cricket i England og baseball, amerikansk fotball, ishockey, basketball og fotball i Nord-Amerika. I Nordamerikansk fotball fra 1981-1984, var prosenten 65,2%. Når det kommer til ligaspill i England sin første divisjon fra 1888-1984, viser tallene at det var en hjemmebanefordel som varierte mellom 62,5% - 67,9% og gjennomsnittlig 63% etter 1946. På den andre siden, henviser artikkelen også til statistikk som viser at supporterstøtte bidrar mindre til hjemmebanefordelen i fotball enn de mindre lette kvantifiserbare fordelene med kjennskap til omgivelsene med forhold når du spiller hjemme.

Videre i artikkelen, kommer det frem at det er lite empiri som peker på at størrelsen på supporter oppmøtet påvirker hjemmebanefordelen. Hvis supporterstøtte bidrar til hjemmebanefordelen så er den effekten selvstendig fra dens intensitet og opereres på lave nivåer av støtte. På den andre siden kommer det frem at reisevei påvirker lite, hvis den i det

hele tatt eksisterer. Kjennskap til omgivelsene blir sagt å være en mulig forklaring, men en ubegrunnet bidragsytende faktor som trenger mer forskning. Dommer partiskhet er vanskelig å bevise og trenger mer forskning, men presset på å forbli upåvirket av hjemmesupporternes rop må være påkjennende. Artikkelen konkluderer med at det er fortsatt mye som må læres om de komplekse mekanismene som produserer hjemmebanefordelen i fotball og at temaet forblir et fruktbart forskningsområde (Pollard, 1986, s. 244-48).

I 2005 publiserte Pollard og Pollard en ny oversikts artikkel på hjemmebanefordelen og mulig årsaker. Årsakene til fenomenet er fortsatt uklare, men forteller at supportereffekt med stor sannsynlighet er en viktig faktor. Videre vet man ikke nøyaktige måten supportereffekten produserer en hjemmebanefordel på. Han henviser til forskningsdata fra norsk fotball mellom 1996-2002, det vil si seks fulle sesonger og en hjemmebanefordel på 57,7% (Ioannou, 2003; Soinen, 2003 referert i Pollard & Pollard, 2005, s. 29 & 36). Artikkelen avslutter med at si at tidligere forskning peker på at støy/lyd fra hjemmesupporterne er en årsak til dommer partiskhet, men at hjemmebanefordelen sannsynligvis er et resultat av en kompleks interaksjon av supportereffekt, kjennskap til omgivelsene, territorialitet og spill taktikker (Pollard & Pollard, 2005, s. 28 & 32).

I 2008 kommer Pollard igjen med en ny oversikts artikkel på hjemmebanefordelen. Empirien peker fortsatt på at hjemmebanefordelen eksistere, og at årsakene fortsatt er uklare og hvordan de påvirker spillernes prestasjon. Han trekker frem årsakene: supporterstøtte, reisevei, kjennskap til omgivelsene, dommer partiskhet, territorialitet, spesifikke taktikker, regel faktorer og andre psykologiske faktorer. En av de hypotetiske forklaringene og som Pollard mener er den mest åpenbare er supporterstøtte. Han mener derimot at det er vanskelige å fastslå nøyaktig hvordan supporterstøtte har en effekt. Pollard konkluderer med at artikkelen han skrev i 1986 om hjemmebanefordelen er fortsatt like relevant 20 år senere og at det er tydelig at vi fortsatt har mye å lære om de komplekse mekanismene som frembringer hjemmebanefordelen, både i fotball og andre sporter (Pollard, 2008, s. 12 & 13).

Ponzo og Scoppa (2018) ser på hvordan og i hvilken grad publikumsstøtte og dommer partiskhet bidrar til hjemmebanefordelen i fotball. De analyserer samme stadion derbyer, altså lag som deler og spiller kamper på samme stadion. I denne artikkelen bruker de lag fra store byer som Roma, Milan, Turin, Genoa og Verona i den italienske Serie A. De konkluderer

med at hjemmesupporterne i samme-stadion derbyer gjennom oppmuntring er en viktig årsak for at hjemmelaget skal prestere bedre og at dommere er mer tilbøyelige til å favorisere hjemmelaget. Det betyr også at faktorer som kjennskap til omgivelsene og reisevei blir sett på som uviktige årsaker til å produsere hjemmebanefordelen (Ponzo & Scoppa, 2018, s. 564 & 565).

I kontrast til Ponzo og Scoppa så har Van De Ven (2011, s. 2788-2789) med sin artikkel konkludert med at det ikke er en hjemmebanefordel. Han bruker det samme utvalget med derbyene i Milan og Roma som Ponzo og Scoppa (2018), men får et annet resultat. Og når hjemmelaget hadde flest supportere, fordi de har flere billetter til hjemmekamper, så viser funnene at hjemmebanefordelen forsvinner. På bakgrunn av det, mener han at publikumsstøtte ikke nødvendigvis er en årsak til hjemmebanefordelen. Ponzo og Scoppa (2018, s. 565) er derimot uenig med denne konklusjonen og sier at Van De Ven (2011) har trekk i sin forskningsmetode som de mener kan ha påvirket resultatene. De trekker frem at utvalget hans er begrenset og at utregningsmetoden; t-test, ikke er gunstig for å få riktig resultat sammenlignet med hvis han hadde brukt regresjonsanalyse.

Alt i alt, er det er en felles konsensus blant forskere på feltet om at hjemmebanefordelen eksisterer. Det er derimot en større uenighet og usikkerhet rundt årsakene som skaper hjemmebanefordelen. De fire antatte årsakene er: supporterstøtte, reisevei, kjennskap til omgivelsene og dommer partiskhet, men årsakene til hjemmebanefordelen er fortsatt uklare (Pollard & Pollard, 2005, s. 28 & 32). Han sier også at supportereffekt med stor sannsynlighet er en viktig faktor, men at den nøyaktige måten supporterne produserer en hjemmebanefordel på, ikke har blitt funnet en forklaring på enda.

Oppgaven vil derfor se på årsakene som skaper hjemmebanefordelen og hvordan den produseres. *Fra et sosiologisk perspektiv* er det interessant og naturlig å utforske det som har å gjøre med gruppeprosesser, ritualer, solidaritet, samhold og fellesskap i fotballen. I tillegg til at det er interessant, så har det skjedd en *ritualistisk og seremoniell vending* innenfor supporterkulturen de siste 40-50 årene. Denne historiske vendingen handler om at supporteraktiviteter og ritualer har blitt en viktigere del av fotballen. Dette er noe jeg skal se nærmere på og som jeg senere skal komme tilbake til i oppgaven.

På grunnlag av dette utarbeidet jeg en problemstilling som relaterer hjemmebanefordelen til supporterne og supporterritualer: *Kan hjemmebanefordelen forklares ved at hjemmesupporternes ritualer på tribunen påvirker spillernes ytelser på fotballbanen?* Denne problemstillingen er noe generell og for å gjøre den mer forskbar har jeg brutt den ned i fire konkrete forskningsspørsmål. Det første forskningsspørsmålet er: *Hva slags ritualer lager hjemmesupporterne for å skape hjemmebanefordelen?* Her handler det om å finne ut av om ritualer er en viktig del av supporterkulturen og hvilke typer ritualer det er snakk om. Det andre spørsmålet er: *Hvilke elementer inngår i hjemmesupporternes ritualer?* Her handler det om gi en mer sosiologisk analyse av hvilke elementer som inngår i supporterens ritualer. Det tredje spørsmålet er: *Hvilke effekter har supporterens ritualer?* Her handler det om å se hva som er konsekvensene av ritualene for supporterne. Skaper det en solidaritetsfølelse? En tilhørighet? Eller skaper det en prestasjonsfremkallende energi i form av økt selvtillit? Oppstemthet? Sosial styrke? Entusiasme? Det fjerde spørsmålet er: *Hvordan overføres effektene fra hjemmesupporternes ritualer til spillerne ute på fotballbanen?* Her handler det om den energien som supporterne produserer. Er det en form for prestasjonsfremkallende energi? Og hvordan overføres det fra supporterne på tribunen til spillerne nede på banen? Ved å svare på disse fire forskningsspørsmålene vil jeg kunne gi et svar på om hjemmesupporternes ritualer på tribunen kan være med å gi en forklaring på hjemmebanefordelen fotball.

Jeg skal i oppgaven gå frem på følgende måte. I kapittel 1 innledet jeg oppgaven med faglig interesse, tidligere forskning, sosiologisk interesse, historisk prosess og nå redegjør jeg for oppgavens struktur. I kapittel 2 skal jeg presentere teorikapittelet med Randall Collins sin interaksjonsritualteori. Denne teorien skal bidra med å forklare hvordan supportere kan produsere hjemmebanefordelen. I kapittel 3 skal jeg redegjøre for valg av metode, hvordan jeg innhentet empiri og diskutere kvaliteten på forskningen som jeg har gjort. I kapittel 4 skal jeg presentere de kvalitative dataene jeg har skaffet meg gjennom intervju og observasjon. Når empirien er presentert så skal jeg i kapittel 5 analysere det i lys av interaksjonsritualteorien til Collins og undersøke om jeg finner empirisk støtte til teorien. I kapittel 6 skal jeg forklare hvordan jeg har gått frem for å svare på problemstillingen og de fire forskningsspørsmålene jeg stiller innledningsvis i oppgaven, og se hva jeg har funnet ut av. Jeg vil også si noe om implikasjonene av både forskningen og for idrettspolitikken.

Helt til sist, siden jeg er lektor student, vil jeg si noe om skolerelevansen for dette temaet. Når jeg skulle velge tema var jeg opptatt å velge noe som var relevant for meg og min fremtid som lektor i skolen. For det første er idrett et tema som mange av mine fremtidige elever er opptatt av og har personlige erfaringer med. Elever er opptatt av idrett fordi det er en god måte å sosialisere seg på og mange har personlige erfaringer med å ha deltatt i organisert idrett fra tidlig alder. For det andre er det mange av de mikroprosessene som foregår i denne teorien som også foregår i klasserommet, eksempelvis sosial integrering og tilhørighet. Dette gjør at jeg har en forståelse for hvordan elevgrupper fungerer og ikke fungerer i ulike klasseromssituasjoner. Man kan også relatere dårlig undervisning til mislykkede ritualer og god undervisning til vellykkede ritualer. For det tredje ønsker jeg å undervise i idrett og det er relevant for meg å sette meg inn i idrettssosiologi.

2 Teori

Jeg har hittil i oppgaven begrunnet hvorfor jeg skriver om hjemmebanefordelen og presentert tidligere forskning som viser til hvilket hull jeg ønsker å fylle med min forskning, nemlig hvordan supporterne produserer en hjemmebanefordel. I dette kapitlet skal jeg ta for meg en teori som jeg mener skal gi et viktig bidrag til å forklare hvordan supporterer kan produsere hjemmebanefordelen og med det fylle det empiriske hullet. Teorikapitlet er strukturert i tre deler der jeg først tar for meg det historiske bakteppe for valg av teori. Deretter presenterer jeg interaksjonsritual teorien og til slutt diskuteres den.

2.1 Begrunnelse for valg av teori: Historisk utvikling av norsk supporterkultur

I første del av kapitlet skal jeg presentere og begrunne valg av teori. Det finnes mange sosiologiske teorier som gir ulike perspektiver på idrett og supporterkultur. Teorien er det analyseredskapet man bruker til å fange opp mønstre i empirien (Swedberg, 2014).

Det er mange ulike teoretiske tilnærminger innen sosiologien. Man kan være inspirert av klasseaspektet, der samfunnet er hierarkisk og supporterne har ulike ressurser og makt. I det tilfellet vil Bourdieu og hans konfliktteoretiske tilnærmingen være naturlig. Her vil Bourdieues kapitalformer og ulikhetsperspektiv være sentralt (Bourdieu, 1983, s. 8). Denne tilnærming kan for eksempel undersøke hvor kulturelt kapitalsterke supporterne er i form av for eksempel utdanning. Man kan videre se på den sosiale kapitalen og hvor mye samhold det er i

supportklubben, eller se på den tredje og viktigste kapitalen, som er den økonomiske kapitalen. Her kan vi for eksempel finne ut av hvor ressurssterke supporterne og klubben deres er. Dette er et perspektiv på supporterkultur, men jeg er isteden interessert i et annet fenomen; hjemmebanefordelen. Jeg finner dette fenomenet høyst interessant fordi det finnes historiske grunner til å lete etter et perspektiv som fanger opp den ritualistiske siden av idretten og supporterkulturen. For å gjøre det så må jeg rette blikket mot den historiske utviklingen av fotballens supporterkultur. I løpet av de siste 100 årene har vi sett en betydelig endring i supporterkulturen og det har vært en faktor som har gjort hjemmebanefordelen mer spennende og relevant. Jeg søker derfor å finne ut av hvilken påvirkning supporterkultur har på hjemmebanefordelen.

Det er viktig å se på det historiske bakteppe fordi det har vært en klar og tydelig endring i supporterkulturen de siste 30-40 årene, som har gjort kulturen mer karnevalistisk og ritualistisk. La meg gå mer inn på dette.

Det siste århundret har vært preget av betydelige endringer i norsk supporterkultur. Ifølge den norske idrettssosiologen Arve Hjelseth har det vært to tydelige brudd, et på 1920-tallet; «Fotballens overgang fra overklasse til arbeiderklasse» og et på 1980-tallet; «Den ritualistiske revolusjonen». La meg først beskrive det første bruddet, før jeg bruker mer plass på det andre og mer relevante bruddet for min oppgave. Alt opp til «Fotballens overgang fra overklasse til arbeiderklasse» på 1920-tallet, var dominert av de øvre sosiale lag. Det var fokus på dannelses, estetikk og anerkjennelse av gode prestasjoner. Dette illustreres godt i utviklingen av fotballens rivalisering. Rivaliseringen i fotball er annerledes sammenlignet med andre sporter, i den grad at fotballsupportere har det vanskeligere å anerkjenne andre klubbers prestasjoner enn prestasjoner som er blitt oppnådd av klubben de selv heier på. Dette sto i kontrast til aristokratiets ønske om at man skulle anerkjenne generelle gode prestasjoner. Utviklingen med rivalisering førte til at et par klubber i 1913 valgte å selge klubbfargede sløyfer til kamp, noe som ble sett på som et nytt norsk fenomen (Hjelseth, 2006, s. 78). Fra 1920-tallet og fremover ble fotballen mer folkelig og kontrasterte alt som kom før 1920. På 1930-tallet besto majoriteten av supporterne på fotballkamp av menn som gikk i hatt og frakk. Dette resulterte i at det var umulig å skille fotballsupporterne fra hverandre og identifisere hvilket lag hver enkelt supporter støttet (Hjelseth, 2006, s. 78). Til tross for en økning av kvinnelige

supportere på fotballkamper så var det fortsatt slik at menn var sterkest representert, eksempelvis som vi ser på Romssa Arena den dag i dag.

I etterkrigstiden så vi en nedgang i tilskuertallene, men det lokale fotballaget preget fortsatt byen. Fotball utviklet seg til å bli et samtaletema på arbeidsplasser, gatehjørner og kafeer. Fotballaget ble det viktigste symbolet på byen, noe som også ga mennesker som ikke var fotballtilhengere noe å være stolt av (Hjelseth, 2006, s. 79).

Utover siste halvdel av 60-tallet i England og utover 70-tallet i Norge begynte man å se en økning av publikum på kamp og en endring i publikumsatferd (Hjelseth, 2006, s. 67-68 & 79-80). De første supportersangene ble spilt inn og hadde som mål å skape fotballinteresse for flest mulig. Samtidig skulle sangene knytte fotball til å bli et show. Parallelt med denne perioden ble det også en større aksept for supporterutstyr som caps, skjerf og vimpler.

«Den ritualistiske revolusjonen» kom på 1980-tallet og er det mest relevante bruddet for mitt perspektiv på supporterkultur. Fotballen ble mer karnevalistisk og ritualistisk. Dette markerte en tydelig overgang til en ny fase der supporterkulturen fikk nye uttrykksformer (Hjelseth, 2006, s. 80 & 112). Tidligere hadde supporterne en mer tradisjonell rolle preget av en reservert entusiasme. Supporterne lagde lyder i reaksjon på kampens utvikling og prestasjoner og buet hvis hjemmelaget spilte dårlig. Den nye fasen av supporterkultur fremsto mer engasjert og autentisk sammenlignet med de tidligere supporterklubbene.

Den nye supporterkulturen så mot England for inspirasjon. De nye supporterklubbene var impulsive, røffe og viste tydelig forholdet mellom medlemmer og ikke medlemmer. En mekanisme som tydeliggjorde utviklingen av inkludering og ekskluderingen i fotballen. Fotballaget og dets motstandere ble et symbol på oss mot dem mentalitet. Kampsanger og kamprop ble brukt og tekstene var mer preget av aggressivitet, humor og ironi, sammenlignet med de offisielle supportersangene. Likevel påpeker Hjelseth at supportersangene først og fremst hyllet klubben og spillerne (Hjelseth, 2006, s. 112).

I tillegg fremmer den moderne supporterkulturen opp til høystemthet, eksempelvis i form av at mange fotballklubber har egen klubbhymne som legger opp til at supporterne kan synge med sterk patos for å vise tilhørighet og tradisjon (Hjelseth, 2006, s. 112).

Videre har Norge har alltid sett til England for inspirasjon, hvor synging har vært det fremste virkemiddelet. Men den yngre generasjonen av norsk supporterkultur har sett til Italia og adoptert det italienerne kaller tifosi og som i norsk supporterkultur blir kalt tifo. Hjelseth (2006, s. 113) definerer tifo på følgende måte:

«Tifo er en fellesbetegnelse på konfetti, banner, papp-plater og annet som bidrar til å skape et mektig visuelt skue, gjerne slik at tusenvis av tilskuere sammen lager et klubbrelatert mønster som er gjenkjennelig på avstand. Betegnelsen brukes også om organiserte pyrotekniske show, hvor det produseres røyk og ild, ofte i klubbfarger. Tifo brukes ofte like før kamp, i det lagene kommer på banen. Her vektlegges det visuelle, mens den engelske supporterkulturen med sin vekt på synging først og fremst appellerer til hørselssansen (se Figur 3.5 i Empiri kapittel for eksempel).

Ved å hente inspirasjon fra Italia har det innenfor norsk supporterkultur også dannet seg flere grupperinger som i dag kaller seg ultras, en betegnelse på de mest ekstreme og engasjerte italienske supporterne. I Tromsø IL omtaler de seg som «Alfheimar», en undergruppe av supporterklubben Forza Tromsø. Slike grupper forenes av sin støtte til laget og ikke av egenskaper utenfor fotballen (Biasi og Lanfranchi 1997:96; Lago og Biasi 1994:79 referert i Hjelseth, 2006, s. 113). Engasjerte supportere omtaler fotballstadioner som katedraler og store spillere får gudestatus og blir sett på som hellige objekter som vanlige mennesker ser opp til. Derfor har jeg valgt en sosiologisk teori som fanger opp den ritualistiske delen av supporterekulturen og hvordan supporterens ritualer på tribunen kan omsettes til en prestasjonsfremkallende energi og med det påvirke spillerne til å yte bedre.

Ved å se på den «Ritualistiske revolusjonen», så vil det være fruktbart å bruke en teori som utforsker det aspektet ved supporterkulturen. Det jeg da trenger er en sosiologisk teori om sosiale ritualer og den energien og effekten som sosiale ritualer gir og som kan være en mulig forklaring på hjemmebanefordelen. Den sosiologen som i størst grad har bidratt med en slik teori er Randall Collins med sin teori om interaksjonsritualer. Derfor skal jeg i neste del av kapitlet presentere denne.

2.2 Randall Collins' teori om interaksjonsritualer

Det naturlige startpunktet når jeg skal introdusere Collins sin teori om interaksjonsritualer er de to store inspirasjonskildene Emile Durkheim og Erving Goffman, da Collins sin teori er satt sammen av elementer fra disse to.

Emile Durkheim var interessert i det som holder et samfunn sammen. Han mente at religion bidro til sosial integrasjon og trekker frem at felles tro og følelser, felles symbolbruk og deltakelse i ritualer innenfor en organisert fellesramme er det som styrker fellesskapsfølelsen til individene (Guneriusen, s. 2020, s. 129). Han konkluderte med at samfunnet holdes sammen av mekanismene som produserer moralsk solidaritet (Collins, 2004, s. 102).

Videre var han spesielt opptatt av hvordan religion ble sosialt produsert. Han utarbeidet derfor en bred mekanisme som kunne brukes til å analysere situasjonsbetingede interaksjoner. Denne mekanismen er ifølge Randall Collins (2004, s. 8) den mest nyttige mekanismen vi har i dag for å analysere sosialt liv. Durkheim (1995, s. 217, xviii & Collins, 2004, s. 33-36) henviser til religiøse ritualer blant aboriginere i Australia under deres stamme forsamlinger. Ved å bruke eksempelet om aboriginere viser Durkheim hva slags sosiale ingredienser som kommer sammen i en situasjon og som gjør at et ritual enten lykkes eller mislykkes. Hovedpoenget ifølge Collins er at Durkheim sin mekanisme gir oss kunnskap om både sosiologi og moral, som videre gir innsikt i sosiologien av følelser og hvordan ulike følelser som glede og aggresjon kan bli forklart (Collins, 2004, s. 33-36)

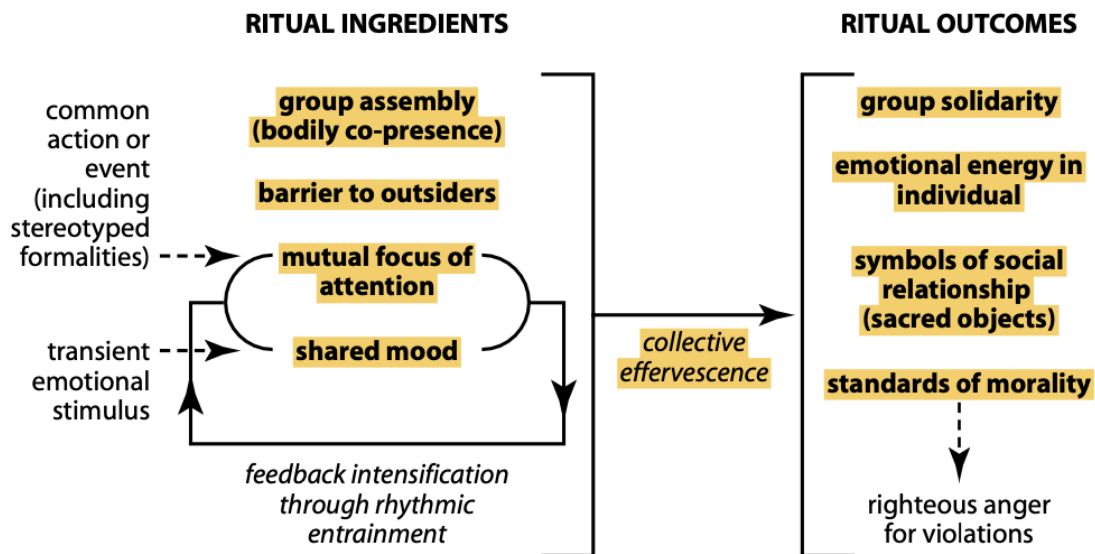
I motsetning til Durkheim var Erving Goffman uinteressert i institusjonell integrasjon av samfunnet som helhet (Collins, 2004, s. 16). Han var isteden helt nederst på mikronivået, der de minste interaksjonene finner sted. Han var opptatt av å finne ritualer i menneskers hverdag, eksempelvis i hilsener, komplimenter og stereotypiske verbale interaksjoner (Collins, 2004, s. 8, 17 & Goffman, 1967, s. 57). Goffman (1967, s. 57) definerer et ritual følgende: "I use the term "ritual" because this activity, however informal and secular, represents a way in which the individual must guard and design the symbolic implications of his acts while in the immediate presence of an object that has a special value for him".

Goffman kom med flere elementer som Collins tok inspirasjon fra og raffinerte til sin egen modell om interaksjonsritualer. Det første som måtte være på plass var en fysisk kroppslig tilstedeværelse av mennesker. Dette transformeres til å bli et fullskalert møte når individene

interagerer med hverandre og danner et gjensidig fokus av oppmerksomhet. Videre må menneskene håndtere presset om å opprettholde den sosiale solidariteten. I tillegg må ritualet hedre det som er sosialt verdsatt, det som Durkheim kalte «hellige objekter». Det siste elementet forklarer at hvis ritualet skulle mislykkes så vil individene som er til stede føle et moralsk ubehag (Collins 2004, s. 23-25)

Randall Collins tar inspirasjon fra Erving Goffman og Emile Durkheim når han utarbeider sin egen interaksjonsritual teori. Collins kombinerer Goffmans utvidede betydning av ritual begrepet og Durkheims mekanisme om situasjonsbetinget interaksjon og lager så sin egen interaksjonsritual teori som han mener er nøkkelen til mikrososiologi, som videre er nøkkelen til å forstå makro sosiologi. Teorien er dermed en grunnleggende kilde til sosialt liv på alle nivåer i samfunnet. Videre argumenterer han for at ritualer er drivkraften for hvordan sosialt liv produseres og han har derfor laget en interaksjon ritual modell som har som mål å forklare denne produksjonen (Collins, 2004, s. 3 & 8).

Collins laget en tydelig modell som visualiserer og beskriver en interaksjonsritualprosess. Han (Collins, 2004, s. 3) mener at en teori om interaksjonsritualer og kjeder av interaksjonsritualer er en teori om situasjoner. Det er en teori som handler om at menneskelige kropper møtes, ladet opp med følelser og bevissthet fordi de har gått igjennom en kjede av tidligere møter. Han mener at ritualer er konstruert fra en kombinasjon av ingredienser som vil vokse til å nå ulike nivåer av intensitet og deretter resultere i effekter av solidaritet, individuell emosjonell energi, symboler som representere gruppen og fellesskapet og moralitet. I hjertet av et slikt interaksjonsritual er prosessen hvor deltakerne utvikler et gjensidig fokus av oppmerksomhet og blir heftet på hverandres kroppslige rytmer og følelser (Collins, 2004, s. 47). Modellen under viser prosessene i et interaksjonsritual og hvordan de ulike delene er satt sammen.

(Figur 1.1 – Hentet fra *Interaction ritual Chains*, 2004, s. 48)

Interaksjonsritualprosessen har 3 stadier. La meg begynne med det første av tre stadier, nemlig *ingrediensene*. Figur 1.1 henviser til at et interaksjonsritual har fire ingredienser. Den første ingrediensen er ifølge Collins (2004, s. 47-48) 1) at det må være en *kroppslig tilstedeværelse* (Group assembly/bodily co-presence). Eksempelvis, når to eller flere mennesker samles fysisk på et fotballstadion slik at de kan påvirke hverandre med deres kroppslige tilstedeværelse. Den andre ingrediensen er at *menneskene må være avgrenset* (barrier to outsiders). På et fotballstadion vil det være en klar grense mellom de individene som deltar i ritualen, altså de som er på innsiden og sitter/står i en spesifikk seksjon og de som står på utsiden av stadion og er ekskludert fra å se fotballkampen fysisk. Den tredje ingrediensen er et *gjensidig fokus av oppmerksomhet* (mutual focus of attention). Menneskene må fokusere på et felles objekt eller aktivitet, eksempelvis banespillet og ved å kommunisere dette fokuset til hverandre, blir de klar over hverandres fokus av oppmerksomhet. Den fjerde ingrediensen er at alle individene må ha *delt humør* (shared mood). Alle menneskene som deltar må dele samme humør eller emosjonell erfaring, for eksempel gjennom en fotballkamp.

Det andre stadiet handler om samspillet mellom de fire ingrediensene, som skaper den «kollektive brusingen». For at den «kollektive brusingen» skal oppstå, må alle de fire ingrediensene være til stede. Ingrediensene er dynamiske, som vil si at de har en gjensidig påvirkning. Et ritual er en kroppslig prosess (Collins, 2004, s. 53 & 64). Når menneskelige

kropper beveger seg inn på samme plass, så starter ritual prosessen. Det er en forsterket stemning når mennesker kommer sammen på et og samme sted. Vi kan si at kroppslig tilstedeværelse gjør det lettere for mennesker å observere hverandres signaler og kroppslige uttrykk. Dette er avgjørende for å komme inn i delt rytme, komme på samme bølgelengde i forhold til bevegelser og følelser, samt vise at man har et felles fokus og da er i en form for intersubjektivitet. Nøkkelen er at de menneskelige nervesystemene skal samstemme. Det mest avgjørende er derimot nummer tre og nummer fire. Som modellen visualiserer, vil det gjensidige fokuset av oppmerksomhet og delt humør/emosjonell erfaring påvirke og forsterke hverandre gjensidig i en rytmisk flyt. Dette skjer når 1) menneskene blir ytterligere fokusert på en felles aktivitet 2) blir mer oppmerksom på hva andre gjør og føler og 3) bli mer oppmerksom på andre sin bevissthet. Dette resulterer i en mer intens opplevelse av delt følelse fordi det dominerer deres bevissthet. Nå som alle fire ingrediensene er til stede og nummer tre og fire forsterker hverandre, så oppstår det Durkheim kaller «Collective Effervescence» eller «kollektiv brusing» som vi kan si på norsk. Collins beskriver det som at det skjer en produksjon av mikro-situasjonsbetingede øyeblikk av intersubjektivitet.

Det tredje og siste stadiet i ritualprosessen, handler om *effektene*. Det er fire effekter av interaksjonsritualer. Tar vi utgangspunkt i at ingrediensene suksessfullt bygger seg opp og kombinerer høye nivåer av gjensidig fokus og delt emosjonelt fokus så vil menneskene som deltar i ritualet ifølge Collins (2004, s. 49 & 58) oppleve *gruppe solidaritet* (group solidarity), altså føle på en tilhørighet til hjemmelaget og hjemmesupporterne. De vil oppleve å kjenne på en *individuell emosjonell energi* (individual emotional energy). Dette er en prestasjonsfremkallende energi, som er en viktig del av min forklaring på hjemmebanefordelen. Denne energien kommer i form av økt selvtillit, oppstemthet, styrke, entusiasme, og initiativ taking. Under en fotballkamp kan det være i form av å synge, klappe, rope eller veive med flagg. Den tredje effekten er *symboler som representerer gruppen og fellesskapet* (symbols of social relationships/sacred objects). Det vil si emblemer eller andre representasjoner som medlemmene føler tilhørighet til, på et kollektivt nivå. Det er det Durkheim kaller «hellige objekter». Mennesker som er høye på følelser av gruppe solidaritet behandler symboler med den ytterste respekt og forsvarer dem mot respektløshet fra menneskene som står på utsiden og enda mer mot illojale medlemmer. Fotballspillere eller selve laget som en enhet er for eksempel «hellige objekter» fordi de blir et symbol/blem som representerer hele gruppen og fellesskapet. Den fjerde effekten er at de kjenner *følelser*

av moral (standards of morality). Følelsen av at man moralsk sett tilhører gruppen, respekterer gruppens symboler og forsvaret gruppen mot mennesker som bryter med de moralske reglene, sammen med upasseligheter som er med på å bryte med gruppens solidaritet og symbolske representasjoner. Dette kan være at hjemmesupportere respekterer hjemmedrakta og utviser respektfull atferd på tribunen. Disse fire effektene er følelser supporterne vil kjenne på hvis ritualet lykkes.

Av disse fire effektene som kommer som en konsekvens av den «kollektive brusingen», så vil oppgaven særlig vektlegge den *individuelle emosjonelle energien (EE)*. EE er en empirisk observerbar og målbar individuell energi (variabel) som fremmer prestasjon og ytelse (Collins, 2004, 133-134). Denne emosjonelle energien fyller individet med styrke, entusiasme, selvtillit og evnen til å handle med mer initiativ. Det er en form for prestasjonsfremkallende energi som supporterne selv kan produsere og min tese er at de deretter kan overføre den energien til spillerne nede på banen, som skaper hjemmebanefordelen. Det er likevel viktig å påpeke at denne EE-en ikke bare kan produseres og spares på. Supporterne er avhengig av å gjenskape energien på nytt, hvis ikke forsvinner den.

Jeg har nå presentert Collins sin teori om interaksjonsritualer som består av de tre stadiene: ingredienser, samspillet mellom ingrediensene som skaper kollektiv brusing og effektene av den kollektive brusingen. Videre skiller Collins mellom tre former for ritualer: «*Formal rituals*», «*Forced rituals*» og «*Natural rituals*» (2004, s. 49-53). «*Formal rituals*» er interaksjonsritualer som blir satt i gang av en gjenkjennbar seremoniell fremgangsmåte. «*Forced rituals*» oppstår når individer blir tvunget til å delta i interaksjonsritualer. Dette presset kan enten komme fra personen selv eller fra et ytre press. Den tredje og siste formen for ritualer kalles «*Natural Rituals*», og er ritualer uten en formell stereotypisk framgangsmåte. Collins mener at sportslige ritualer faller innunder denne kategorien. Han mener fotballkamper er av typen «*Natural rituals*» fordi de er ansett som en form for spill som ubevisst samler ingrediensene for et suksessfullt ritual (Collins, 2004, s. 59). Jeg mener i motsetning til Collins at fotballkamper, som er av typen sportslige ritualer, er mer en mellomting av et «*Natural ritual*» og et «*Formal ritual*». Grunnen til det er at fotballkamper, eksempelvis hjemmekamper, har en viss formell stereotypisk fremgangsmåte. Hjemmekamper spilles på et fast sted, kampene er planlagte og den første interaksjonen blir

alltid startet på en lik seremoniell måte. På Romssa arena vil det være at supportere kommer inn på stadion, finner seksjonen sin, for så å synge klubbhymnen først. Deretter skjer ting ubevisst i form hvordan kampen utspiller seg.

Videre er det slik at ritualer også kan mislykkes. Collins presiserer at de fire grunnleggende ritualingrediensene er variabler som er til stede i større eller mindre grad. Det vil si at det er styrken på disse ingrediensene som avgjør om ritualet lykkes eller mislykkes. I motsetning til sterke og vellykkede ritualer, vil svake og mislykkede interaksjonsritualer resultere i et umiddelbart lavt nivå av «kollektiv brusing». Ritualer mislykkes i de øyeblikkene hvor individene blir distraheret og mister fokus, som gjør at det ikke bygges opp en «kollektiv brusing». Når *gjensidig fokus av oppmerksomhet* og *delt humør* ikke skjer eller brytes, så vil den kollektive brusingen bli for svak og utebli. I de tilfellene hvor interaksjonsritualer mislykkes så det tegn til at individet vil 1) Oppleve liten til ingen følelse av gruppesolidaritet 2) kjenne ingen økt emosjonell energi – i form av en tomhetsfølelse, upåvirket av ritualet eller en følelse av ubehag, kjedsomhet og begrensning. Man opplever også følelse av depresjon, utmattelse og ønsket om å være et annet sted enn der man for øyeblikket er 3) kjenne på en mangel av identitets bekreftelse og 4) føle mangel på respekt for gruppens symboler. For å kontrastere det ytterligere så gir suksessfulle ritualer energi og glede, mens mislykkede tapper deg for energi (Collins, 2004, s. 51-53).

Dermed har jeg gått igjennom de tre stadiene i interaksjonsritualprosessen, de tre ritualformene og forklart hvordan ritualene kan mislykkes. Videre er det også viktig å nevne at man må se på den sentrale/perifere deltakelsen til de som deltar i ritualet. Det betyr at alle supporterne ikke nødvendigvis blir truffet av ritualeffektene på samme vis. Jo nærmere individet er sentrum av ritualet, dess sterkere effekt får personen av gruppe solidaritet, individuelle emosjonell energi, tilknytning til gruppesymboler og moralfølelse. Står man for langt unna, så mottar man ingen effekt (Collins, 2004, s. 116)

2.3 Diskusjon av teori

Collins har store ambisjoner med denne interaksjonsteorien og det medfølger en del kritikk. Den første kritikken som blir rettet mot interaksjonsritual modellen er at den er overgeneralisert og at alt sosialt liv er ritualer (Collins, 2004, s 15). Men, hvis alt er et ritual, hva er da ikke et ritual? I et slikt tilfelle så er ideen om ritualer lite brukbart. Teorien blir

ubrukkelig fordi man ikke lenger kan skille mellom ulike interaksjoner som skjer i samfunnet. Når noe går dårlig så sier vi at det er ritualer og når ting går bra så er det også ritualer. Dette mener Collins blir feil og fremhever at disse fire ingrediensene i et ritual er variabler, og med det så sier han at alt sosialt liv er ikke ritualer. Hvor rituell en situasjon er avhenger av hvor høyt man skårer på de fire ingrediensene (variablene). Hvis man skårer lavt på ingrediensene så er det liten av grad av ritualstyrke og skårer man høyt på ingrediensene så er det høy grad av ritualstyrke. Det betyr at det kan være ulik grad av ritualstyrke fra situasjon til situasjon. Noen situasjoner kan ha høy ritualstyrke, mens andre situasjoner kan ha lav ritualstyrke. På bakgrunn av dette mener Collins at teorien er generell anvendbar og viser hvor mye solidaritet, hvor mye tilknytning til delt symbolisme og andre kjennetegn av menneskelige handlinger som kan oppstå i en bred variasjon av situasjoner. Det er dette som gjør at teorien kan anvendes på alle situasjoner og som gjør den universell (Collins, 2004, s. 15). Hovedargumentet hans er at mikro situasjonelle interaksjoner er og vil alltid være i sentrum av sosial handling og sosiologiske bevis. Ingenting kan være ekte med mindre det er manifestert i et øyeblikk et sted (Collins, 2004, s. 259).

Den andre kritikken går på at man ikke kan måle emosjonell energi og at det kun er en hypotetisk konstruksjon. Dette er Collins sterkt uenig i og forsvarer teorien med å si at EE er en empirisk variabel. Han påstår at effektene er observerbare og målbare (Collins, 2004, s. 133). Argumentasjonen ligger i at man kan observere a) nivået av «Kollektiv brusing» som blir nådd på toppen av interaksjonen og se om det kan forutsi nivået av b) EE som er bæret av individuelle deltakere. Hvis man får gode nok observasjoner av b) så kan man også undersøke hvor lenge EE varer. Samtidig kan man få undersøkt om Durkheims antagelse om at EE forsvinner etter viss periode, med mindre et tilstrekkelig intenst ritual med «Kollektiv brusing» blir gjenopptatt stemmer eller ikke (Collins, 2004, s. 133-134).

Collins beskriver også to fremgangsmåter for hvordan forskere kan gå frem på for å måle EE (2004, s. 134-135). Den første metoden er å måle EE gjennom subjektiv selv-rapportering av ulike situasjoner. EE vil være et kontinuum fra entusiasme, selvtillit, initiativtakende i den høye enden av skalaen til passivitet og depresjon i den lave enden av skalaen. Den andre måten å gjøre det på vil være gjennom en objektiv observasjon utenifra der fokuset ligger på mikro detaljer i forhold til kroppslige holdninger og bevegelser, øyekontakt og stemmebruk. Det viktige med begge disse fremgangsmåtene er at nivået av EE må alltid bli studert i

forhold til den type situasjon som skjer og da i rekken av situasjoner fra kort tid tilbake. Man må kunne vise til forholdene i en situasjon der hvor observasjonen har tatt plass. Det er derfor avgjørende at man som forsker selv går ut i samfunnet og observerer interaksjonssituasjoner på nært hold. Man må ut i samfunnet og se det med egne øyne.

En annen type kritikk retter seg mot spesifikke deler av teorien til Collins. En type kritikk går på *kroppslig tilstedeværelse* og hvor nødvendig den ingrediensen er i interaksjonsritualer. Kritikken kommer fra forskere som ser på forholdet mellom interaksjonsritualer (IR) og teknologi. De mener at interaksjonsritualer har potensialet til å produsere solidaritet, emosjonell energi, gruppesymboler og moralitet ved bruk av mobiltelefoner, sosiale medier og direkte strømmetjenester. Hovedfaktoren som er med å legge til rette for dette potensialet er deres oppfatning om at *delt interesser og opplevelser* har potensialet til å erstatte *kroppslig tilstedeværelse* (Johannessen, 2023).

I mitt tilfelle er ikke denne kritikken relevant fordi den energien som produseres foran en strømnetjeneste skjerm kan ikke overføres til spillerne på banen. I dette tilfelle er det nødvendig å være der fysisk og vise tilstedeværelse. I tillegg så viser forskningen også at ritual intensiteten i teknologi-formidlet interaksjonsritualer (Technology-mediated interaction rituals: TMIR) er varierende. Det vil si at styrken på den rytmiske flyten mellom gjensidig fokus og delt humør/emosjonell erfaring ikke er stabil nok og vil ikke klare å skape sterk nok intensitet til å erstatte kroppslig tilstedeværelse.

Hvordan treffer denne kritikken min oppgave? Generaliseringskritikken er lite gjeldende fordi det er høy styrke på hjemmesupporternes ritualer på tribunen. Når det kommer til kritikken som går på målbarheten til EE så følger jeg Collins sin framgangsmåte for at det er mulig å observerbare og måle den emosjonelle energien gjennom fysiske observasjoner og kvalitative intervjuer. Den siste kritikken som går på kroppslig tilstedeværelse, er lite relevant fordi det er utfordrende å se hvordan supportere skal overføre emosjonell energi gjennom en skjerm. Alt i alt så har ikke denne kritikken noen særlige implikasjoner for min oppgave.

Som vi ser i denne delen av kapittelet kan Collins sin teori diskuteres og kritiseres fra flere hold, men ingen av de kritikkene som er nevnt her har grunnlag til å si at teorien ikke kan brukes til mitt formål. Jeg mener derfor Collins' teori er godt egnet til å analysere

supporterkulturen fra et sosiologisk perspektiv, med tanke på at det legger vekt på ritualer, grupper og solidaritet.

3 Metode

Problemstillingen i denne oppgaven handler om hvordan jeg skal forklare hjemmebanefordelen i fotball. I forrige kapittel presenterte jeg teorien jeg skal bruke, som er Collins sin teori om interaksjonsritualer. Siden dette er en empirisk oppgave, skal jeg forsøke å finne ut av om denne teorien kan bidra med å forklare hjemmebanefenomenet. I dette metode kapittelet skal jeg først presentere og begrunne valg av forskningsstrategi og metode. Deretter skal jeg forklare rekrutteringsprosessen og hvordan jeg har gått frem for å skaffe meg intervjupersoner. Videre vil jeg vise hvordan jeg har løst de praktiske og faglige utfordringene jeg har møtt på i forskningsprosessen, knyttet til forberedelsen av datainnsamlingen, datainnsamlingen og etterarbeidet med transskripsjon og koding. Avslutningsvis skal jeg diskutere kvaliteten på forskningen som jeg har gjort.

3.1 Valg av metode

I denne første delen av kapittelet skal jeg presentere og begrunne valg av forskningsstrategi. Videre skal jeg forklare hvilke typer metoder jeg har valgt og hvorfor de metodene er fruktbare for oppgaven jeg skriver.

Det første man må ta stilling til når man skal velge forskningsstrategi er om den skal være en kvalitativ eller kvantitativ. Det som kjennetegner en kvalitativ metode er at man går i dybden med noen få informanter, mens man i en kvantitativ metode vil ha mange informanter og gå mer bredden. Styrken i en kvalitativ metode vil derfor ligge i dybden, mens svakheten ligger i at et lite utvalg egner seg dårligere til å generalisere enn kvantitativt. I kontrast så har den kvantitative metoden styrken i at et større utvalg egner seg godt til å generalisere, men mangler derimot dybden til den kvalitative metoden (Thagaard, 2018, s. 12 & 16). Hvilken retning en velger å gå for bestemmes av oppgavens problemstilling og forskningsspørsmål (Ringdal, 2020, s. 24).

På bakgrunn av dette så har jeg valgt å bruke *en kvalitativ forskningsstrategi*. Den første begrunnelsen for dette er at jeg ønsker å gå i dybden med noen få intervjupersoner og skaffe meg detaljert informasjon om hvordan ingrediensene i teorien interagerer med hverandre slik

at det produseres prestasjonsfremmende effekter. Den andre grunnen er fordi en kvalitativ metode egner seg bedre til å fange opp informasjon om supporterernes ritualer på tribunen, men også supporterernes subjektive tanker og følelser når de utfører disse ritualene. Den tredje grunnen er at denne metoden er anbefalt av Collins selv. Det er denne metoden man skal bruke for å innhente data og teste ut teorien. Han mener at teori gjør størst fremskritt i tråd med observasjon og at det er slik teoretikere som Goffman og Durkheim også alltid har operert (Collins, 2004, s. 184). Han gjentar også i «Interaction ritual Chains» at observasjon i naturlige omgivelser er den beste måten å studere et fenomen på. Dette kommer tydelig frem i hans henvisninger til egne observasjoner og måten han forklarer ulike framgangsmåter for hvordan en kan observere og måle emosjonell energi (EE). Dette samsvarer i tillegg med Ringdal (2020, s. 227) som også mener at observasjon er en godt egnet metode når man ønsker å studere et fenomen i naturlige omgivelser.

Neste steg vil være å velge hvilke kvalitative metoder jeg skal bruke, da det er flere å velge imellom. Jeg har gått for å bruke *kvalitative intervjuer* og *observasjon med videoopptak* som metode. Jeg skal nå begrunne hvorfor.

Jeg har valgt kvalitative intervjuer fordi denne metoden har som formål å få innblikk i menneskelige opplevelser, fra deres perspektiv. Det jeg ønsker å se på er om den energien som supporterne skaper på tribunen gjennom ritualer, faktisk bidrar med å forsterke spillernes prestasjoner på banen. Derfor er jeg avhengig av å velge en kvalitativ metode som gir meg til mulighet til å innhente data om intervjupersonenes tanker og følelser om hvordan det er å være en del av de ritualene som gjennomføres på tribunen (Thagaard, 2018, s. 89).

Kvalitative intervjuer kan så være ustrukturerte, semistrukturerte eller strukturerte. Den ustrukturerte formen vil ha få planlagte spørsmål, mens den strukturerte vil kun ha planlagte spørsmål. Semistrukturerte intervjuer vil være en mellomting av disse to formene, der det vil være en balanse mellom å ha noen planlagte spørsmål med eventuelle planlagte oppfølgingsspørsmål og noen spørsmål sammen med oppfølgingsspørsmål som knytter seg til det intervjupersonen sier under intervjuet (Brinkmann & Tanggaard, 2022, s. 24-26). Jeg har valgt å bruke semistrukturerte intervjuer fordi det lar meg kombinere det strukturerte intervjuet og det ustrukturerte. Ved å være strukturert så kommer jeg igjennom bestemte temaer jeg må ha besvart. Samtidig velger jeg å være ustrukturert i den måten at jeg kan holde

en samtale og følge opp eventuelle spontane utsagn og temaer som blir tatt opp under intervjuet.

For det andre så har jeg valgt å supplere med *observasjon med videoopptak*, fordi jeg ønsker noe mer enn kun intervju og data om intervjupersonenes tanker og følelser. Hvis jeg supplerer med observasjon med videoopptak så gir det meg muligheten til å se hvordan individene faktisk agerer og utfører ritualer på tribunen og se om jeg finner datamateriale som peker på at ingrediensene til Collins er til stede på stadion.

Observasjon er en metode jeg kan bruke for å undersøke hvordan mennesker handler i en gitt situasjon. I mitt tilfelle går oppmerksomheten direkte mot fotballsupporterne og deres interaksjoner på tribunen under fotballkamp (Brinkmann & Tanggaard, 2022, s. 82-83). Det er ikke nok at jeg observerer med egne øyne, fordi jeg trenger også videoopptak av situasjoner, siden jeg planlegger å vise forskjellige videoklipp til intervjupersonene der de skal fortelle om hva slags følelser de opplever i spesifikke øyeblikk. Det er derfor avgjørende å ha videoklipp slik at de ikke må å huske hvordan øyeblikket var, men kan gjenoppleve øyeblikket visuelt på en skjerm med lyd under intervjuet. Det gjør det lettere å sette ord på følelsene sine og vil gi meg mer genuine svar i intervjuene (Brinkmann & Tanggaard, 2022, s. 83).

På bakgrunn av dette så har jeg bestemt meg for å kombinere de to metodene. Intervju vil gi meg en mulighet til å skrive en detaljert analyse av intervjupersonenes opplevelser av bestemte øyeblikk som skjer på tribunen under kamp (Brinkmann & Tanggaard, 2022, s. 20). Observasjon med videoopptak vil deretter tydeliggjøre hva hjemmesupporterne gjør, i motsetning til å kun ha empiriske funn fra intervjuer der individene selv forteller om det de gjør (Brinkmann & Tanggaard, 2022, s. 22). Observasjonene komplementere også intervjuene i den grad at jeg får mulighet til å observere de menneskelige interaksjonene og handlingene som skjer på tribunen under fotballkamp med egne øyne (Brinkmann & Tanggaard, 2022, s. 81). I tillegg så er intervju og observasjon som metode i overensstemmelse med Collins anbefalinger for valg av metode.

3.2 Utvelgning av intervjupersoner

I denne delen skal jeg forklare rekrutteringsprosessen, det vil si hvordan jeg skaffet meg intervjupersoner. Jeg bruker betegnelsen intervjupersoner om de personene jeg intervjuer

fordi det samsvarer med perspektivet som fremhever at relasjonen mellom forskeren og intervjupersonene har betydning for utvikling av kunnskaper og forståelse (Thagaard, 2018, s. 90).

Videre er det flere utfordringer man må forholde seg til når man skal drive rekruttering og jeg skal beskrive dem og forklare hvordan jeg har løst dem. I mitt tilfelle er det utfordringer knyttet til antall intervjuerpersoner, hvilke typer intervjuerpersoner som skal være med, riktig sammensetning av intervjuerpersoner og hvordan jeg skulle komme i kontakt med intervjuerpersonene

3.2.1 Rekruttering av intervjuerpersoner

Første utfordring jeg møtte på var hvor mange intervjuerpersoner er nok. I mitt tilfelle så tenkte jeg at 4-6 intervjuerpersoner vil være godt nok for mitt forskningsprosjekt. Godt nok i forhold til at antallet intervjuerpersoner samsvarer med oppgavens størrelse, det vil si at jeg vil ha tid til å gjennomføre alle intervjuene uten at det går på bekostning av andre deler av oppgaven (Thagaard, 2018, s. 59). Det vil også gi meg tilstrekkelig med informasjon om supporterernes erfaringer og opplevde følelser knyttet til ritualer som skjer på tribunen.

Andre utfordring er knyttet til hvilke typer mennesker som skal delta i forskningen og hva slags type sammensetning det skal være. Når det kom til å finne intervjuerpersoner til dette sosiologiske forskningsprosjektet så handlet det primært om å finne mennesker som har en lidenskap for fotball og kjærlighet for Tromsø fotball klubb (Tjora, 2023, s. 145). Jeg valgte Tromsø fordi det er den mest nærliggende eliteserieklubben og fordi Tromsø sine supportere de siste årene har vært kjent for å ha en aktiv supporterklubb som lager god stemning på fotballkamp. I tillegg har Tromsø mulighet til å ta pallplassering denne sesongen og det er en ekstra spenning og nervøsitet knyttet til de to siste hjemmekampene. Videre ønsket jeg å skaffe meg et mangfold av mennesker som er typiske fotballsupportere, bestående av både menn og kvinner over 18år. Dette var ønskelig i forhold til utviklingen av norsk supporterkultur de siste 100 årene, nå som andelen kvinnelige fotballsupportere har økt. Likevel er det slik at dagens fotballmiljø fortsatt er mannsdominert og det har nok vært med å påvirke utvalget. Det er med stor sannsynlighet en betydelig årsak til at jeg kun fikk tak i menn til å stille til intervju.

Den siste utfordringen er hvordan man skal komme i kontakt med intervjupersonene og de aspektene som må bli tatt hensyn til, eksempelvis hva jeg måtte gjøre hvis jeg ikke fikk tak i nok intervjupersoner. Jeg begynte å rekruttere individer ved bruk av *snøballmetoden* (Thagaard, 2018, s. 56). Denne metoden går ut på at man kontakter individer som har de egenskapene som er relevante for problemstillingen, for deretter å spørre dem om de kjenner andre individer med samme type egenskaper. I mitt tilfelle kontaktet jeg fotballsupportere som har en kjærlighet og lidenskap for Tromsø IL. Styrken med denne metoden ligger i at det er en effektiv måte å skaffe seg informanter. Svakheten ligger i at man ikke kan kontrollere hvem man får og at alle kan komme fra samme miljø, som videre gjør det vanskelig å vite om utvalget er mangfoldig eller ikke. Jeg valgte derfor å kontakte mennesker i forskjellige miljøer i tro på at det skulle være med å motvirke denne svakheten. Jeg snakket med min veileder og han satt meg i kontakt med en Tromsø-supporter han har bekjentskap til. Denne Tromsø-supporteren satt meg videre i kontakt med en venn av seg. I tillegg snakket jeg med noen bekjente lektorstudenter og forhørte meg om de kjente noen tromsø supportere som kunne tenkt seg å stille til intervju. En av dem satt meg i kontakt med en de kjente og jeg fikk en intervjuperson til. På dette tidspunktet hadde jeg da sikret meg tre intervjupersoner og nærmet meg målet på 4-6 stykker.

Videre bestemte jeg meg for å skrive *et innlegg på Facebook*. Innlegget ble postet på Forza Tromsø sin private Facebook side. Første innlegg fikk kun likes og ingen svar. Jeg ventet derfor en to til tre ukers periode før jeg re-postet samme innlegg og da fikk jeg et svar fra en som kunne tenke seg å stille til intervju. Dette resulterte i at jeg var akkurat innenfor målet mitt.

Deretter snakket jeg med venninnen min som jeg tidligere hadde prøveintervju med og hun tipset meg om å sende noen *meldinger på Messenger* til forskjellige Tromsø-supportere som var medlem i Forza Tromsø sin Facebook side. Jeg henviste til innlegget mitt og spurte om de var interessert i å delta i prosjektet. Av de jeg kontaktet så fikk jeg et ja og dermed hadde jeg fem intervjuerpersoner klare. Årsaken til at jeg gjorde dette var at hvis jeg kun hadde hatt fire stykk og en hadde trukket seg av uforutsette årsaker etc., så ville jeg ikke nådd kravet jeg hadde satt til meg selv. Det er viktig å prøve å ta høyde for uforutsette ting.

Alt i alt så var jeg første og fremst ute etter å finne 5 lidenskapelig Tromsø supportere som intervjupersoner og det fant jeg. Etter det ble alle kravene innfridd utenom et. Alle måtte være interessert i å fortelle om sine tanker og følelser rundt det å heie frem Tromsø spillerne på tribunen. Videre måtte de helst være 18 år og oppover, da det er tidsbesparende i forhold til mindre bruk av tid på samtykke med foreldre. De varierte i alder, noe som gir meg et bredere aldersspenn. I tillegg til at flere av dem var fra ulike miljøer. Dette gjør at de sjekker av nesten alle kravene jeg satt for rekrutteringsprosessen. Det kravet som ikke ble innfridd var at jeg ikke fikk noen kvinnelige intervjupersoner, men det er ikke nødvendigvis en svakhet. Fotballsupportere er fotballsupporter, uavhengig hvilket kjønn man er. Samlet sett så var dette intervjupersoner jeg kunne bruke til å svare på problemstillingen min.

3.3 Fremgangsmåte

I denne delen kapittelet skal det handle om de praktiske og faglige utfordringene i forskningsprosessen. Praktiske utfordringer er for eksempel anskaffelse av teknisk utstyr og tilgang til observasjon. Faglige utfordringer er mer knyttet til refleksjon av valg jeg tar før, i og etter intervju -og observasjonssituasjonen. Jeg skal derfor forklare hvordan jeg har gått frem for å løse disse utfordringene.

3.3.1 Forberedelse til datainnsamling av observasjon m/videoopptak

De praktiske utfordringene handler om at jeg må ha teknisk utstyr av kvalitet. Jeg fikk låne et Canon Legria HF52 videokamera av biblioteket og en verbatim kryptert minnepenn med 16G av sosiologi avdelingen på UIT. Når utstyret var på plass så måtte jeg også skaffe tillatelse til å filme supporterne inne på Romssa Arena. Jeg mailet frem og tilbake med supporterkoordinatør og arrangement leder og fikk etter hvert godkjent min forespørsel om å filme Tromsø sine to siste eliteseriekamper i sesong 2023/24. I tillegg fikk jeg presseakkreditering og tillatelse (media & banekort) til å stå på indre bane sammen med pressen og fotografer.

Den faglige utfordringen ligger i at jeg måtte jeg ta stilling til hvordan jeg skulle observere før observasjonen skulle gjøres. Jeg kunne for eksempel laget et skjema for spesifikke ting å lete etter. Dette kunne for eksempel være å fokusere spesielt på de første 15 minuttene av kampen og de siste 15 minuttene av kampen. Jeg valgte derimot å dokumentere mest mulig, men med

hovedfokus på supporterne. Årsaken til dette er fordi det er supporterernes ritualer jeg først og fremst skal observere. Jeg valgte også å dokumentere mest mulig fordi skåringer og andre øyeblikk kan oppstå veldig fort. Når jeg velger å dokumentere så mye som mulig så gir det meg gode sjanser til å fange opp mange forskjellige ritualer gjennom hele kampen, samt spontane situasjoner som oppstår i kampen.

3.3.2 Forberedelse til datainnsamling av intervju

Forberedelsen til datainnsamling av intervju begynner i det man utarbeider problemstilling og forskningsspørsmål. En god problemstilling og forskningsspørsmål er viktig da det legger føringen for de spørsmålene man skal spørre intervjupersonene om. Basert på problemstillingen min og valg av teori så gikk jeg for en teoribasert intervjuguide. Mine fire forskningsspørsmål er basert på Collins sin teori og er utgangspunktet for intervjuguiden.

Nå som jeg har valgt en teoribasert intervjuguide og semistrukturerte intervjuer så blir det naturlig at intervjuguiden legger grunnlaget for intervjuet (Brinkmann & Tanggaard, 2022, s. 28). Intervjuguiden er styrende i den forstand at jeg har forhånds lagde spørsmål og oppfølgingsspørsmål som skal gjøre at jeg får gode utfyllende svar på forskningsspørsmålene. Videre skal jeg også kunne følge opp uforberedte og interessante utsagn som jeg til vanlig ikke hadde tenkt på.

Intervjuguiden består av totalt 21 spørsmål med mulig oppfølgingsspørsmål kombinert med 3-7 videoklipp tilhørende spørsmål. Jeg valgte å innlede intervjuguiden med fem åpningsspørsmål for å få både intervjupersonen og meg selv til å bli mer avslappet og komme inn i en god flyt. Dette var spørsmål knyttet til bakgrunnen deres, utdanning og yrkeserfaring. Hvis jeg får intervjupersonen til å føle at det er en samtale mellom to fotballsupportere så vil jeg muligens skape tillitt og med det få mer genuine svar, sammenlignet med om person føler at det blir et avhør. Etter åpningsspørsmålene så stiller jeg 12 sentrale spørsmål som er utledet av forskningsspørsmålene. Jeg hadde opprinnelig 14, men jeg fant ut at jeg kunne bruke observasjonene mine til å besvare dem og heller bruke mer tid på å følge opp andre mer viktige spørsmål. I tillegg viste jeg intervjupersonene x antall videoopptak (varierte fra 3-7 videoklipp) med oppfølgingsspørsmål angående EE. Mine to avsluttende spørsmål var knyttet til intervjupersonenes egne meninger rundt hjemmebanfordelen med hensikt å ha en rolig

avslutning dere de kunne ytre sin mening om fenomenet. Samtidig ble de utarbeidet fordi det skulle skape en god måte å runde av et langt intervju på (Thagaard, 2018, s. 100-101)

Når intervjuguiden var ferdig, så sendte jeg den til godkjenning hos SIKT. Jeg fikk svar på søknaden innen 24 timer da SIKT ikke trodde det ville komme noen sensitiv informasjon ut ifra valgt tema og spørsmål. Det var en automatisk godkjenning da guiden ikke huket av noen spesielle sensitive punkter. På den ene siden kan det alltid komme uforberedte sensitive utsagn fra intervjupersoner, men temaet og spørsmålene hadde ikke som mål å hente ut sensitive opplysninger.

Deretter gikk jeg opp til universitetsbiblioteket og lånte en Olympus lydopptaker 8GB. Lydopptaker er viktig fordi det gir meg muligheten til å konsentrere meg om intervjupersonene, sørge for god flyt og kommunikasjon, samtidig som at jeg vet at jeg får med alt som blir sagt (Tjora, 2024, s. 180).

Jeg gjennomførte så et prøveintervju med en venn av meg som jobber i TIL. Ved å gjennomføre et prøveintervju så fikk jeg se hvor lenge intervjuet varte og om noen spørsmål måtte korrigeres eller prioriteres/nedprioriteres fremfor andre spørsmål. Det var også viktig for flyten sin del. Ved å spørre alle spørsmålene og se samspillet mellom spørsmålene så ble jeg bedre forberedt til det første ordentlige intervjuet. Jeg ble også mer påpasselig på tidsbruk, noe som er avgjørende for å rekke å få svar på samtlige spørsmål innen tiden. Jeg hadde for eksempel tenkt at intervjuet skulle vare 30 minutter, men det var ikke mulig og jeg måtte korrigere det til 45-60 minutter. I tillegg hadde jeg på forhånd laget en liste med de ni viktigste spørsmålene hvis jeg så at tiden rant ut.

På forhånd hadde jeg i tillegg sendt ut et informasjonsskriv til alle intervjupersonene og ga de beskjed om at de måtte lese igjennom og si ifra hvis det var noe de ikke forstod eller ikke var komfortable med. Intervjupersonen signerte skrevet digitalt før intervjuet og de fire andre signerte skrevet på dagen intervjuet ble gjennomført.

3.3.1 Datainnsamlingsprosessen

3.3.1.1 Observasjonen med videoopptak

Jeg gjennomførte to observasjoner. Den første ble gjort når Tromsø spilte mot Strømsgodset og den andre når Tromsø møtte Haugesund. Disse observasjonene ble gjennomført før

intervjuene, siden jeg skulle bruke videoopptak fra kampene i intervjuene. Jeg fikk mellom 60-90 minutter med videomateriale fra hver kamp. Jeg filmet begge tribunenene, men vesttribunen mest da den var mest livlig.

Et aspekt å være bevisst på er hvilken observatørrolle man tar. Jeg møtte opp på stadion i god tid før begge kampene, med håndkamera mitt og hentet bane/media kort inne på Romssa Arena. Jeg fant meg en plass på indre bane, på kortsiden bak målet på nord siden av stadion. Årsaken til posisjonen min var at det var det eneste lovlig stedet jeg kunne stå. Ved å være på plass med gul vest og media kort så inntar jeg en legitim observasjonsrolle ovenfor fansen sammen med de andre som filmer og tar bilder. Jeg blir derfor en fullstendig observatør for supporterne på tribunenene, men en observerende deltaker for de som jobber på området og visste at jeg skulle forske. Når man har en slik rolle så gjør man det som heter skjult observasjon og det er at jeg står fullstendig utenfor ritualene som supporterne lager på tribunenene, men med fullt oversyn over hva de gjør (Tjora, 2023, s. 68-69).

Hvordan forholder fotballsupporterne seg til videoopptaket og utstyret? Jeg vil argumentere for at jeg stod såpass langt unna supporterne med mitt håndholdte kamera at majoriteten av dem ikke la merke til at jeg var til stede og filmet dem. Av den grunn mener jeg at de øyeblikkene som er blitt fanget er autentiske og ikke konstruert basert på min tilstedeværelse.

3.3.1.2 Intervjuprosessen

Alle fem intervjuene varte i 45-60 minutter og gikk relativt likt for seg. Jeg begynte med å gå kort igjennom informasjonsskrivet for å forsikre meg at de var innforstått med intervjuprosessen. Videre informerte jeg muntlig om at intervjuet ville bli tatt opp med en lydopptaker og at jeg er underlagt en taushetsplikt. Her var målet å skape et trygt miljø der deltakeren var innforstått med rettighetene sine.

Hovedutfordringen i en intervjusituasjon er å måtte forholde seg til om deltakeren sier det han/hun mener eller om det intervjupersonen sier det han/hun tror jeg vil høre (Thagaard, s. 2018, s. 108). For å redusere sjansen for at deltakeren velger å gjøre det siste, så har jeg prøvd flere strategier.

En strategi har vært å bygge en god og tillitsfull atmosfære (Thagaard, 2018, s. 105 & 109). Ved at både intervjuer og intervjuperson deler mye kunnskap om temaet og samme

fotballengasjement kan gjøre at man etablerer god kontakt og flyt i samtalen. I mitt tilfelle ønsket jeg å vise interesse i intervjupersonens utsagn og stille oppfølgings spørsmål som viser at jeg følger nøye med på hva som blir sagt.

Den andre strategien var å la alle deltakerne få velge tid og sted selv. Dette gjorde jeg fordi jeg ønsket å la deltakerne få bestemme et sted og et tidspunkt som de var komfortable med. Av de fem intervjuene så foregikk fire av dem ansikt til ansikt; to på grupperom på UiT, en på grupperom på tromsø bibliotek og en på deltakerens arbeidsplass. Den siste ble gjort over Teams på pc-en. Årsaken til Teams intervjuet er at personen ikke bodde i Tromsø og hadde ikke mulighet til å stille til et fysisk intervju. Fordelen her er at personen kunne sitte hjemme i trygge omgivelser, noe som kunne gjøre at personen ble mer avslappet og mer dermed med åpen for å dele tanke og følelser. Utfordringen som kom med det digitale intervjuet, var at internettforbindelsen var noe svak og skurret litt når jeg skulle dele skjermen for at intervjupersonen skulle få se videoopptakene fra kampen han var på. Jeg spurte derfor gjentatte ganger og fikk svar fra personen at han fikk sett klippene og hørt lyden. Han nevnte det var litt hakkete, men at det ikke var vanskelige å få med seg essensen i hvert av videoklippene. I selve intervjuet var det ingen hakk og skurring.

Den tredje strategien var å stille åpne spørsmål som skulle legge til rette for refleksjon. Målet var at slike spørsmål skulle motvirke korte svar fra intervjupersonene. Samtidig så er det utfordrende å sette ord på følelsene sine og det kan være ubehagelig. Det er heller ikke alltid intervjupersonen selv vet hva han/hun føler. I de tilfellene respekterte jeg det og gikk heller videre med andre spørsmål. Mot slutten av intervjuet prøvde jeg en gang til for å se om deltakeren hadde funnet ordene sine.

3.3.2 Transkripsjon og koding

Nå som data var samlet inn, var det på tide å bearbeide dataene ved å transskribere og kode datamaterialet. Jeg hadde allerede bearbeidet videoopptakene fra fotballkampene og valgt ut situasjoner der supporterne gjennomførte ritualer på tribunen før jeg gjennomførte intervjuene. Jeg gjorde det fordi jeg skulle bruke videoklippene i intervjuene.

3.3.2.1 Observasjon med video

Når jeg var ferdig med å observere med videoopptak så var neste steg å overføre alle videoopptakene til en kryptert minnepenn. Jeg overførte også videoopptakene til en mappe på min personlige pc som backup i tilfelle minnepennen skulle bli stjålet eller ødelagt.

Etter overføringen var det på tide å velge ut situasjoner som skulle brukes i empirikapittelet og senere i analysekapittelet. For å kunne velge ut noen situasjoner fremfor andre, måtte jeg ha noen kriterier å gå ut ifra. Jeg var først og fremst ute etter å finne situasjoner der supporterne gjennomførte ritualer på tribunen, eksempelvis klipp 7: 2.17-03.18 – hjemmesupporterne synger og holder skjerfet over hodet. Her skriver jeg nummer, tidsperioden på øyeblikket og beskrivelse av supporterens ritual. Andre kriterier var at situasjonen måtte inneholde enten supporterens reaksjoner på mål. Videre kunne det være situasjoner der supporterne feirer mål, taklinger, gode løp eller der det er tydelig interaksjon mellom supporterne og spillerne på banen. Situasjoner uten noen av disse kriteriene ble ikke valgt ut. Videoklippene som oppfylte kriteriene er viktigst fordi det er de opptakene, kombinert med intervjuene, som skal gi meg mulighet til å svare på forskningsspørsmålene og problemstillingen min.

3.3.2.2 Transskribering av intervjuer

Etter at intervjuene var gjennomført og jeg hadde fått overført lydopptakene til krypterte minnepennen og personlige pc, så var de to neste stadiene transskribering og koding. Disse to stadiene legger grunnlaget for empiri -og analyse kapittelet senere.

I det første stadiet transskriberte jeg intervjuene. Transskripsjon er når man etter beste evne oversetter muntlig tale til skriftlig tekst. Det kan være svært utfordrende å transskribere fordi det muntlige og skriftlige språket er svært annerledes. For å håndtere denne komplekse prosessen så valgte jeg en transskripsjonsstrategi der jeg fokuserte på å beholde meningsinnholdet i det som intervjupersonene fortalte (Brinkmann & Tanggaard, 2022, s. 34). Jeg transskriberte alle intervjuene manuelt for å være sikker på at jeg fikk med meg alt av relevant informasjon som ble fortalt. Dette gjorde også at jeg ble godt kjent med materialet og gjorde at jeg fikk et par gode tanker om hvordan jeg kunne legge opp analyse. Mens jeg transskriberte manuelt, hadde jeg også en plan om å notere ned alt uten fordommer. Dette valget tok jeg fordi jeg skulle se om jeg fant ulike mønster. Hadde jeg gått inn med tanken om

å lete etter noe konkret så ville jeg risikert å få et tunnelsyn og med det gå glipp av verdifull informasjon.

I tillegg lagde jeg meg et system for å fange opp lengre pauser, latter og spørsmål, eksempelvis at latter ble «!!!», lengre pauser ble «...» eller det helt enkle med å notere tiden hvert 30 sekund til 1 minutt. Dette gjorde det lettere å gå tilbake til spesifikke utsagn. Utenom det så noterte jeg små bemerkelser hvis det var noe jeg tenkte kunne være nyttig senere.

En annen viktig ting er at jeg sensurerte alle dialektene til bokmål. Dette for å gjøre intervjupersonene mindre gjenkjennbare, men også for tydeliggjøring for min egen del. I tillegg så sensurte jeg alle navn og eventuelle utsagn som kunne identifisere individet.

3.3.2.3 Koding

I det andre stadiet kodet jeg materialet. Det å kode et materiale vil si at jeg har et system som fanger opp, henter ut og klassifiserer tekst segmenter jeg finner i materialet. Mitt system er at jeg utarbeidet nøkkelord. I tillegg valgte jeg å farge disse nøkkelordene for å kontrastere de ytterligere og skape oversikt i Word-dokumentet (Brinkmann & Tanggaard, 2022, s. 39).

Det er vanlig å kode et materiale på to måter, enten ved å utarbeide nøkkelord på en induktiv eller en deduktiv metode. Den induktive måten å utarbeide nøkkelord på er empiridrevet i form av at nøkkelordene som lages baseres på selve materialet man har. En deduktiv metode vil være teoridrevet og man utarbeider nøkkelord på forhånd ut ifra teori (Brinkmann & Tanggaard, 2022, s. 39 & Tjora, 2022, s. 27).

Jeg valgte å bruke en deduktiv metode, som betyr at jeg laget nøkkelord på forhånd ut ifra teorien til Collins (Brinkmann & Tanggaard, 2022, s. 39 & Tjora, 2022, s. 27). Jeg valgte denne metoden fordi den fanger opp relevant informasjon til den valgte teorien. På den andre siden kan jeg ende med å utelate annen viktig informasjon som ikke blir fanget opp av kodene. Jeg utarbeidet syv fargekoder: 1) Personlig info 2) Ritualer 3) Symboler 4) Ingredienser 5) Effekter 6) Emosjonell Energi og 7) Subjektiv Mening. Disse syv kodene ble brukt på transskripsjonene for å trekke ut den mest relevante informasjonen som blir sagt. Dette gjorde jeg for å gjøre det lettere å analysere, sammenligne og kontrastere senere.

Jeg har hovedsakelig fulgt en deduktiv metode for transskriberingen, men jeg var åpen for at annen informasjon kunne dukke opp i materialet. I mitt tilfelle var ikke det nødvendig, men

hadde det vært tilfellet så hadde jeg tilpasset meg og kombinert min deduktive metode med en induktiv en, eksempelvis med å opprette en åttende fargekode.

Etter transskriberingen og fargekodingen så satt igjen med omtrent 30 sider med empiri. Disse 30 sidene ble utgangspunktet for empiri kapittelet. Alle sitatene kom ikke med, men jeg har gitt en presentasjon av det jeg satt igjen med av empiri og som er hentet ut med hjelp av kodene jeg hadde utarbeidet på forhånd. Etter transskripsjonen og kodingen så er jeg nå klar for det tredje stadiet, det vil si analysen av det empiriske materialet som er blitt presentert i empiri kapittelet.

3.4 Diskusjon av metoden

I denne siste delen av kapittelet skal jeg diskutere metoden, det vil si at jeg skal diskutere kvaliteten på metoden og de metodiske valgene jeg har foretatt meg. Dette vil diskuteres i forhold til reliabilitet (pålitelighet), validitet (gyldighet) og overførbarhet. Dette er indikatorer som bestemmer kvaliteten på metoden (Tjora, 2024, s 259).

3.4.1 Reliabilitet (pålitelighet), validitet (gyldighet) og overførbarhet

Reliabilitet er oftest referert til i kvantitativ forskning, men kan også brukes i kvalitativ forskning. Det handler om at hvis to forsker står ovenfor det samme materialet, så ville de kodet det likt (Thagaard, 2018, s. 187). Man kan også si at det handler om at det forskningsarbeidet man har gjort er ordentlig, altså om den informasjonen som man kommer med er til å stole på, eksempelvis at når jeg koder et tekstsegment med et nøkkelord, med fargen rød, så er den rød og ikke grønn. Videre så kan man vite at datainnsamlingen er gjort på en trygg og god måte når forskeren har vist transparens. Transparens vises gjennom å redegjøre for hvordan man har gått frem, eksempelvis ved valg av teknisk utstyr, valg av sitater eller kodingen (Tjora, 2022, s 264). Jeg har forsøkt å møte kravene til transparens og reliabilitet ved å gjøre en grundig jobb i forskningsprosjektet. Dette innebærer at jeg etter beste evne har prøvd å beskrive hvordan jeg har gått frem, valgene jeg har tatt og hvorfor jeg har tatt dem. På denne måten viser jeg tydelig hva jeg har gjort og hvorfor jeg har gjort det på den måten. På den måten kan andre sjekke arbeidet jeg har gjort. Det har resultert i at jeg har brukt en del plass på å hvordan jeg har gått frem, både på de praktiske og faglige vurderingene.

Validitet handler om den informasjonen jeg har tilegnet meg er relevant til å svare på forskningsspørsmålene og problemstillingen til oppgaven. I mitt tilfelle så kan jeg si noe om hva intervjupersonene føler og tenker og se hvordan de agerer på tribunen. Dette kan jeg så kombinere og se om informasjonen fra de ulike datainnsamlingene samsvarer. På bakgrunn av dette så har jeg fått informasjon som gir svar på om ritualene som supporterne lager, skaper emosjonell energi som kan forklare hjemmebanefordelen (Tjora, 2024, s. 260).

Det jeg derimot mangler data på er koblingen mellom den energien som supporterne produserer og hvordan den energien overføres til spillerne. Jeg har en teori som sier noe om hvordan dette henger sammen, men denne delen er noe mer hypotetisk og mindre empirisk underbygd av data enn de andre delene av oppgaven.

Overførbarhet handler om hvorvidt resultatene fra et forskingsprosjekt kan brukes til å forstå og forklare lignende situasjoner (Thagaard, 2018, s. 193-194). I mitt tilfelle handler det om hvorvidt min data om noen få informanter kan brukes til å si noe generelt om hjemmebanefordelen fotball. Med tanke på at jeg kun har data fra to av tromsøs sine hjemmekamper og 5 tilhørende intervjuer, så kan jeg ut ifra datamaterialet kun si noe om hjemmebanefordelen i de to hjemmekampene som Tromsø IL spilte på høsten i 2023.

På den andre siden så har jeg en teori som er veldig generell og som skal si noe om disse ritualene, men også noe om alle supporter ritualer som skjer på fotballtribuner verden over. Styrken her ligger i at det er omfattende støtte som underbygger den teorien. Jeg kan derfor bruke teorien til å si noe om at disse mekanismene som jeg observerer er overførbare til andre situasjoner. Dette fordi mekanismene svarer til en teori som kan brukes på veldig mange andre tilsvarende situasjoner. På bakgrunn av dette så vil jeg si at mitt empiriske materiale gir relativt god støtte til at funnene mine er generaliserbare til norsk og internasjonal fotball. Kanskje er de også generaliserbare til andre idretter hvor det er publikum til stede, eksempelvis lagidretter som basketball, amerikansk fotball, ishockey og håndball.

3.5 Ethiske vurderinger

Til slutt vil jeg ta for meg de etiske vurderingene som er knyttet til forskningsprosjektet. Forskningsetikk handler om de etiske retningslinjene forskere må følge i forhold til deltakerne i forskningen. I mitt tilfelle handler det om de problemstillingene jeg møter når jeg observerer og intervjuer fotballsupportere (Thagaard, 2018, s. 20). Når jeg studerer andre individer så har

jeg et moralsk ansvar. Jeg må derfor passe på slik at jeg ivaretar og respektere deres integritet, autonomi, frihet og medbestemmelse. Jeg skal derfor fortelle om de problemstillingene jeg har møtt på og hvordan har jeg løst dem.

3.5.1 Observasjon

Det er hovedsakelig et etisk og juridisk aspekt som kommer med videoobservasjon og når man har en skjult observasjonsrolle. Første aspekt er om hvorvidt alle personene som deltar i videoopptakene må signere et skriv der de godkjenner å bli filmet og hva opptaket skal brukes til eller ikke. I dette tilfellet er det slik at fotballstadioner er offentlige sfærer og at det er Tromsø IL som godkjenner om man kan ta videoopptak av supportere og dette fikk jeg godkjent av supporterkoordinatør via e-post (Tjora, 2024, s. 92).

3.5.2 Intervju

Et viktig etisk aspekt i intervjuprosessen handler om *informert samtykke*. I mitt tilfelle så ga jeg intervjupersonen tilstrekkelig med informasjon om forskningens formål, felt, hvem som er ansvarlig for prosjektet, hvem som har tilgang til informasjon og hvordan resultatene skal blir brukt. Alle intervjupersonene fikk tilsendt informasjonsskriv og med det muligheten til å lese det på forhånd før intervjuene tok sted. Hadde de glemt det så kunne de få tid lese igjennom det før intervjuet begynte. Ut ifra min kunnskap så samtykket alle menneskene fritt, som betyr at det skjedde uten et ytre press (Thagaard, 2018, s. 22-23).

Når det gjelder å *sikre personvern* så håndterte jeg lyd -og videoopptakene med å legge dem rett inn på en kryptert minnepenn etter intervjuet ble avsluttet og som backup på min personlige pc hvor kun jeg har tilgang. Denne dataen ble så sensurert i transkriberingsfasen, eksempelvis at jeg referer til intervjuperson 1-5, der samtlige er menn. (Tjora, 2024, s. 96).

Et annet viktig etisk aspekt er *konfidensialitet*. Konfidensialitet handler om å behandle datainnsamlingen om personlige forhold skal være konfidensielt og fortrolig. Det vil si at personlige opplysninger skal være aidentifisert og at forskningsmaterialet skal være anonymisert. I mitt tilfelle så har jeg vært nøye med å ikke ha med sensitiv informasjon og å anonymisere individene slik at de ikke skal bli gjenkjent. Dette har jeg gjort ved å gi dem andre navn, fjernet dialekter, utdannings titler, alder, og utsagn som kan identifisere dem. Alle deltakerne er også anonymisert i at alle har samme kjønn. Samtidig er temaet noe som vekker

interesse blant majoriteten av fotballsupportere og det minsker sjansen for at noen kan bli provosert av det som blir publisert (Thagaard, 2018, s. 24-25 & 196-197).

4 Empiri

I forrige kapittel så redegjorde jeg for valg av metode, hvordan jeg innhentet empiri og diskuterte kvaliteten på forskningen som jeg har gjort. Videre skal jeg i dette kapitlet presentere dataene mine, for deretter å analysere denne empirien i lys av min valgte teori i neste kapittel. Hensikten med dette empirikapitlet er å presentere de kvalitative dataene jeg har skaffet meg. Jeg har benyttet meg av to datainnsamlingsmetoder for empiri. Den ene metoden er semistrukturerte kvalitative intervjuer og den andre er observasjon med videoopptak, fra henholdsvis TIL-Strømsgodset og TIL-Haugesund. Valget av metode er tidligere redegjort for og begrunnet i metodekapitlet. I dette kapitlet skal jeg først presentere intervjupersonene og deres tilknytning til eliteserieklubben Tromsø IL i Norge. Videre skal jeg presentere informantenes sitater på følgende temaer: 1) Ritualer og symboler 2) Ritual ingredienser 3) Ritual effekter 4) Supporternes opplevelser av ritual effekter og 5) Tanker og meninger om hjemmebanefordelen. Denne rekkefølgen er lagt til grunn for strukturen i kapitlet.

Jeg har benyttet meg av en deduktiv begrepsdrevne metode når jeg har utledet intervjuene mine og når jeg nå har kodet og kategorisert empirien fra intervjuene (Brinkmann & Tangaard, s. 39). Det betyr at jeg har laget kodene mine på forhånd og at jeg har basert kodene på teorien til Randall Collins om interaksjonsritualer. Dette gjør jeg for å finne ut av om teorien til Collins om interaksjonsritualer kan gi en ny forståelse for hvordan supportere er med på å skape hjemmebanefordelen i fotball. Begrunnelsen for valg av deduktiv begrepsdrevne metode er ytterligere forklart i metodekapitlet. Kodene jeg har benyttet meg av er: 1) Bakgrunns informasjon 2) Ritualer 3) Symboler 4) Ingredienser 5) Effekter 6) emosjonell energi 7) Subjektiv mening om hjemmebanefordelen. Valg av kategorier og koder er redegjort for i metodekapitlet.

4.1 Introduksjon av intervjupersoner

I dette kapitlet henviser jeg til fem ulike intervjupersoner (IP) og deres opplevelser og følelser knyttet til hjemmebanefordelen i fotball. Jeg har valgt å skrive alle sitatene i bokmål uavhengig dialekt, samt fjerne unødvendige ord i deres muntlige språk som ikke tilføyer noen

mening. Dette er med på å anonymisere deltakerne ytterligere, men også for å skape mer flyt og tydelighet i sitatene for leseren. Deltakerne er anonymisert til intervjuperson 1-5 og de har et aldersspenn fra 24 – 49 år. Det er viktig med et bredt aldersspenn slik at man får ulike perspektiver på hvordan fotballkamp føles og oppleves. IP 1 og 2 er yngst og IP 3 og 5 er i midtsjiktet. Jeg glemte å spørre i intervjusituasjonen om alder på IP 4, men personen sier selv at han har vært supporter siden 1975, som betyr at han har en alder på minst 49 år og er da den eldste personen i forskningsprosjektet. Videre så er alle fem personene menn. Samtidig så er majoriteten av fotballsupportere i Norge og verden rundt mannlige, så det var ikke uventet, men verdt å nevne. Deretter så er IP 1 og 2 høyt utdannet og jobber i utdanningssektoren. IP 3 og 5 har ingen øvrig utdanning etter videregående, mens IP 4 har yrkesbakgrunn i militæret. Alle personene her er blitt valgt på bakgrunn av deres kjærlighet for fotball og Tromsø IL. IP 1, 4 og 5 har vært supportere hele livet sitt og IP 3 var supporter i barndommen, mistet interessen i ungdomsårene, men har nå i senere tid funnet tilbake til supporter livet. IP 2 har blitt supporter de siste årene.

Nedenfor så er inndelingen slik at jeg har strukturert sitatene fra intervjupersonene inn i fem deler og er strukturert etter intervjuguiden og kodene. Hvert sitat er kommentert og blitt gitt en kort forklaring. I tillegg er noen av sitatene underbygd med bilder fra videoopptak og det er fordi det skal gi en ekstra innsikt og forståelse for leseren.

4.2 Del 1 – Supporterritualer og symboler

Det første temaet jeg var interessert i var ritualer og symboler. Her skulle jeg undersøke om det ble utført ritualer på tribunen og hva slags ritualer som ble utført. Jeg var også ute etter å finne hva slags klesplagg som ble brukt.

«Vi har noen enkle sanger og enkle rop der vi enten får alle til å ta hendene opp over hodet, da skaper vi en ting som de må gjøre og som de har lyst til å gjøre. Eller at det er et rop der vi vender oss mot dem og roper der de svarer egentlig akkurat det samme. Det er jo et ritualer for å få koble på resten av den langsiden vi står på. (...) Men også der at man har en god variasjon på hopping, klapping, hvordan sanger er det man synger, for at det ikke skal bli veldig sånn ensformig og kjedelig og at du merker at folk melder seg av». (Intervjuperson 5, sitat 1/43).

Alle intervjupersonene forteller det samme på hver sin måte, men person 5 forklarer det på en god måte med å si at det er mange ulike ritualer som foregår på tribunen blant hjemmesupporterne. Dette er ritualer som ifølge han skal bidra med å hjelpe Tromsø å vinne fotballkamper. Her nevnes det ritualer som sanger, rop og bevegelser med kroppen som innebærer hopping og klapping.

«Det er jo alltid en eller flere supportereffekter. Det er veldig ofte et skjerf. Eller det kan være lue eller det kan være en genser. Det kan kanskje være et flagg. Det som oftest er vel skjerfet. Det er ikke nødvendigvis avhengig av temperaturen, hvis det er kaldt. Man bruker jo skjerfet på en måte med å veive med eller vise det frem, eller rope for å vise støtte» (Intervjuperson 4, sitat 2/43).

«For meg er det ikke det viktigste at jeg må gå i en drakt for å representere klubben. Jeg vet at spillere og omgivelsene og dem som er på stadion skjønner ganske klart hvordan lag jeg holder med igjennom det jeg gjør» (Intervjuperson 5, sitat 3/43).

Intervjuperson 1-4 forteller at de har en eller flere supporter effekter, men person 4 formulerer seg godt når han sier at han bruker supporter-effekter som skjerf, lue genser og flagg, men at det er skjerfet som oftest blir tatt i bruk. Ut ifra det intervjuperson 4 sier så er det fordi skjerfet er den mest anvendelige supportereffekten som kan brukes både som et symbol, men også som en del av ritual hvor supporterne veiver med skjerfet. Samtidig ser man at person 5 skiller seg fra de andre med å fortelle at han vektlegger handlinger og det man gjør på tribunen som viktigere enn bare det å gå med visuelle symboler. Det betyr ikke at person 5 ikke bruker noen effekter, men heller at han har fokus på å vise støtte gjennom fysiske handlinger.

Delkapittelet 1 viser at det ble utført ritualer på tribunene og at supporterne bruker supporter-effekter. Det utføres ritualer i form av sanger, rop og bevegelser med kroppen og de bruker supporter-effekter som skjerf, lue genser og flagg.

4.3 Del 2 – Ritualingredienser

Det andre temaet jeg var interessert i, var ritualingredienser. Her undersøker jeg med utgangspunkt i Collins' teori om de ulike ingrediensene er til stede og hvordan samspillet mellom ingrediensene foregår.

Vi begynner med å undersøke om det var fysisk tilstedeværelse og en avgrensning av supportere.

Man ser med en gang at supporterne er *fysisk til stede* på stadion. Når det kommer til *plasseringen av supportere* så har Romssa arena to hovedtribuner med tak og en sør-tribune uten tak. Den ene hoved tribunen blir kalt vest-siden og den andre øst-siden eller coop-tribunen. Sør-tribunen er for bortesupporterne og brukes normalt sett bare når det er stort oppmøte. Dette pleier å gjelde kamper hvor Tromsø spiller mot Bodø-Glimt, Rosenborg eller andre kamper som er av stor betydning. Når det ikke er stort oppmøte blant bortesupporterne så får de lov til å stå på seksjon H på vest-siden. Videre så finner man Forza Tromsø, den største supporterklubben til Tromsø IL på seksjon L på vest-siden. På motsatt side finner vi Isberget. Isberget er den minste av de to supporterklubbene og står på seksjon A på øst-tribunen. I tillegg er VIP tribunen øverst på langsiden på øst-tribunen.

(Figur 3.1 – Vest-tribunen under TIL – Strømsgodset)

Det står på Tromsø sin nettside at Romssa arena tar 6 691 mennesker, og basert på videoopptaket fra TIL-Strømsgodset, så er vestsiden av Romssa arena tilnærmet full av hjemmesupportere. Kampen mellom TIL-Haugesund hadde samme oppmøte på vestsiden som bildet ovenfor viser, hvis ikke enda flere supportere. Forza Tromsø finner man på seksjon L, helt til høyre på bildet. Bortesupporterne er plassert på seksjon H, helt til venstre i bildet.

(Figur 3.2 - Øst-tribunen under TIL – Strømsgodset)

Her er øst-tribunen avbildet, også kalt Coop-tribunen. Øst-siden består av supporterklubben Isberget til venstre i bildet, VIP-en, øverst på langsiden og vanlige supporterplasser under der igjen. Tribunen ser ut til å være 70 - 80% full.

(Figur 3.3 - Bortesupporterne på seksjon H på vest-siden under TIL – Strømsgodset)

Videoopptaket er fra TIL – Strømsgodset og viser at det står en gjeng helt til venstre på bildet, som er borteseksjonen. Ut ifra bildet vil jeg estimere at det rundt 30 bortesupportere. Antallet bortesupportere var noe mindre når TIL tok imot Haugesund helgen etter. Dette viser at forholdet mellom bortesupportere og hjemmesupportere er ekstremt stort.

«Bortesupporterne, der er det en ordning litt på tross av de reglene som egentlig forbundet har om at borte og hjemmesupporterne ikke skal stå på samme tribune. Det skal være god segmentering og avsperring, men det er ganske få bortesupportere på 90% av lagene og da har man vist litt sånn gjestfrihet med at de kan få stå inn under tak for det første, men at dem

også tilgang til bedre fasiliteter. Men når de store bortefølgene kommer så plasseres de på en egen tribune på en kortside da. Da er man mer adskilt» (Intervjuperson 5, sitat 4/43).

Her utdyper intervjuperson 5 årsaken til at bortesupporterne får adgang til samme tribune som hjemmelaget, noe som egentlig strider mot fotballforbundets regler.

(Figur 3.4 - Sør-tribunen på Romssa arena)

Dermed går jeg videre for å undersøke om det var et gjensidig fokus av oppmerksomhet.

«Nei, jeg fokuserer jo på kampen, da er man jo helt inne i det og det som skjer på banen. Som regel. Det er jo sosialt og alt det der, men det er ikke nødvendigvis det blir sagt så mye under kampen, fordi atte, ihvertfall ikke om ting som ikke handler om kampen, fordi man er liksom så fokusert på det som skjer på banen. Nei, så man er veldig i det da» (Intervjuperson 2, sitat 5/43).

«I kanskje i størst grad de menneskene som er rundt meg, fordi det er på en måte de jeg i størst grad kan påvirke» (Intervjuperson 5, sitat 6/43).

Intervjuperson 1-4 påpeker at under selve fotballkampen så er det først og fremst kampen som er i fokus. Person 2 formidler det fint med å si at til tross for at det er sosialt så er det fokus på spillet som prioriteres. Intervjuperson 5 mener derimot at han fokuserer mer på hjemmesupporterne for å påvirke dem. Dette er en person som er på kamp for å lage god stemning, og støtte laget.

Til slutt ville jeg finne ut av om deltakerne hadde delt humør eller emosjonell erfaring.

«Du er glad og til stede og veldig veldig investert. Det er, det humøret går så opp og ned i løpet av de kampene etter hvordan kampen går og det er klart den. Neida, ja, du blir jo, går det dårlig så blir jeg jo helt, ja, det er jo ordentlig trasig å være på kamp da, jeg blir ordentlig sånn, du blir ordentlig lei deg, sånn skikkelig» (Intervjuperson 1, sitat 7/43)

«Ja, det er jo, det er jo et sånt bredt følelesspekter fordi at ofte så er det jo gode opplevelser og du blir i godt humør fordi at gjør laget det bra så blir stemninga på tribunen bra og da blir alle blide og fornøyd og man selv kjenner på en sånn, kall det en lykke. At det man holder på med er artig der og da, men også noe man blir å huske. Men klart, fotball er jo mer enn bare å vinne, det er jo gjerne sure nederlag og tap og det ene og det andre og da er det jo andre følelser man kjenner på som skuffelse eller sinne eller at noen blir sikkert trist også. Så det variere veldig ut ifra den enkelte kampen, men også situasjonen klubben står i» (Intervjuperson 5, sitat 8/43).

Intervjuperson 1-5 forteller godt på hver sin måte om de ulike følelsene de opplever og kjenner på under kamp når de er sammen med andre supportere og heier frem Tromsø. Her har jeg valgt å henvise til to sitater fra henholdsvis person 1 og 5 fordi det var nødvendig for å gi full forståelse av humøret og følelsene deres.

«Jaa, altså, det er jo enkelt kamper som senest i fjor da. når man spiller god fotball, underholdende fotball, man skårer mål, ehh man har kontroll på kampen, så gir jo det en sånn smitteeffekt opp på tribunen, både på oss, men også på hele stadion. At du merker at folk er mer fremme i setet eller er mer oppe på tærne, uavhengig om de står eller sitter. Ehh, så hvordan det går ute på banen setter jo veldig standarden for hva vi klarer å få til. Leder du fire null hjemme mot Rosenborg så er det en helt annen stemning på tribunen enn hvis du ligger under to en mot Ålesund» (Intervjuperson 5, sitat 9/43).

Alle intervjupersonene deler samme oppfatning om at supporterne på tribunen deler de samme følelsene og humøret under kamp. Det betyr at når det går bra så kjenner hjemmesupporterne på gode følelser som glede og eufori, mens når det går dårlig så deler de følelser som sinne, frustrasjon og skuffelse. TIL kjempet også om pallplassering og supporterne deler naturligvis en ekstra nervøsitet i forkant av, og i selve kampen på bakgrunn

av hvor viktig det er å få tre poeng. Det er i tillegg store økonomiske gevinster som medfølger liga medalje.

Delkapittel 2 viser at alle ingrediensene er til stede. Supporterne er fysisk til stede på stadion og de er tydelig avgrenset i seksjoner. De har også ett felles fokus mot spillet på banen og de deler samme humør og følelser etter hvordan kampen utspiller seg.

4.4 Del 3 – Effekter av ritualer

I denne delen ønsket jeg å få svar på supporterernes opplevde effekter av ritualene de var med på. Her var det interessant med både effekter av vellykkede og mislykkede ritualer.

Jeg begynte med å undersøke supporterernes følelser rundt fellesskap og tilhørighet under kamp.

«Nei, det er veldig, det kjennes veldig sånn, hva skal man si, den her sånn gode, varme klumpen i brystet liksom, når det går bra, når det er flyt, det kjennes liksom ut at den på en måte er, min er festet til alle dem som er rundt deg, at vi på en måte sitter alle med den, ja, du er liksom festet på de andre på noen vis, du sitter jo ikke på en måte, og noen ganger så sitter du jo faktisk på skuldrene eller holder tak i dem rundt deg uansett når det går bra, men sant, er det, det går fint og vi har skåret to null og noen drar i gang en sånn ny chant og sånn så er det jo, ja, det kjennes liksom ut som at du er en slags enhet, på tribunen» (Intervjuperson 1, sitat 10/43)

«Ja, jeg føler kanskje den mangelen var for vår del større før. Mens nå så har vi en sånn her sterk kultur på at vi skal støtte og vi skal gjøre alt vi kan og jeg opplever aldri at man har et felt som er litt sånn, at du står der og kjenner at det nå gjør vi ikke det her i lag eller du har ikke det fellesskapet og det samholdet» (Intervjuperson 5, sitat 11/43).

Intervjuperson 1-5 har like tanker og meninger rundt opplevelsene sine om fellesskap og tilhørighet når de deltar i ritualer, eksempelvis sang. På den andre siden nevner kun intervjuperson 5 at han har følt mangel på fellesskap og tilhørighet under kamp. Den mangelen var derimot tilfellet før og ikke nå lenger. Det kan vise til at supportkulturen på Romssa arena har vært i positiv utvikling de siste årene og at supporterne har blitt slik intervjuperson 1 sier: «Det kjennes liksom ut som at du er en slags enhet, på tribunen».

Videre ville jeg undersøke om de kjente på noen individuell emosjonell energi, i form av økt selvtillit? Styrke? Entusiasme? Initiativ?

«Nei, da er man jo ganske euforisk. Bruker ofte å få gåsehud når vi skal synge TIL hymnen før kampen eller bare når eliteserien runger ut på stadion, når dem trasker inn for eksempel. Men stort sett er det jo på TIL hymnen at man synger med. Man, da er man ganske høyt på den skalaen vil jeg si» (Intervjuperson 2, sitat 12/43).

«Jeg er en sånn som ikke liker å stikke meg ut. Derfor er jeg ikke blant de som synger høyest eller roper høyest eller slenger ut, det er jo og jeg har til en viss grad lav selvtillit på de fotballfaglige kommentarene og på sangstemmen. Som det bidrar nok i hvordan jeg oppfører meg på stadion» (Intervjuperson 3, sitat 13/43).

Fire av fem intervjupersoner forklarte at de kjenner på gode og varme følelser når de synger under kamp. Sitatet fra person 2 hvor han bruker ordene eufori og gåsehud føler jeg ga en god forklaring av hans følelser. På den andre siden så fortalte nummer 3 at han ikke liker å stikke seg ut på kamp, men han sier ikke noe spesifikt om følelsene sine under syngingen.

«Ja, også det at man får en følelse av at man ikke er alene. Hadde den mannen stått der på Romssa alene og var den eneste som sang, da hadde han jo ikke gjort det sant. Men fordi han er blant kanskje, si, forza tromsø, si dem er 700 stykker på tribunen, så blir de på en måte gjemt litt bort i mengden. Da gjør det ingenting om du synger fordi det er ingen som på en måte legger merke til din stemme. Alle de andre gjør det samme, så da er det ikke så flaut lenger» (Intervjuperson 4, sitat 14/43).

Ser vi på intervjuperson 1, 4 og 5 så forteller de om en økt selvtillit når det synges og person 4 sier det på en god måte når han sier: «Man får en følelse av at man ikke er alene». Person 2 ble ikke spurt om økt selvtillit og intervjuperson 3 likte ikke å stikke seg ut, så jeg tolker det som at han ikke kjenner på en økt selvtillit når supporterne synger.

«Ja, såklart, det må du av og til, den kjenner du veldig på og det gjorde man særlig før forza ble stor, for det har jo bare vært en ting, de ble vel stiftet i 20, herregud, 25, 14, litt usikker. Men det er ikke så mange år siden da og før det hadde du på en måte ikke en stor, altså isberget har jo alltid vært der, men det er jo ofte en del eldre folk så det er ikke like mye trøkk, og da var det ofte sånn at ihvertfall jeg kjente på en sånn, nå, nå står det å vipper litte grann

eller faen nå har vi sluppet inn en og nå trenger vi på en måte å produsere litt energi her og da er det jo faktisk bare sånn at, jeg vet at hvis jeg starter med et eller annet så er folk med, det er jo egentlig og en sånn, da blir du veldig bevisst sånn her med at du er en slags enhet da med at jeg vet at, jeg kjenner jo såklart ikke alle de fem tusen som sitter her, men hvis jeg faktisk starter opp med noe så er det folk rundt som slenger seg på fordi dem vil akkurat det samme, nå skal vi sende litt sånn positiv energi i retning banen da, så det gjør man absolutt» (Intervjuperson 1, sitat 15/43)

«Det har vel hendt at jeg har tatt initiativ, men jeg skal ikke si jeg er den som tar initiativ oftest. Men jeg hiver meg gjerne på hvis det allerede er i gang» (Intervjuperson 4, sitat 16/43).

Intervjuperson 1 og 5 forteller at de tar initiativ til å dra i gang ritualer for å bidra med positiv energi. Ut ifra den emosjonelle energi skalaen så er person 1 og 5 høyt på initiativ takingen og virker å ha høy selvtillit på det. Videre så sier person 2 og 4 seg enig i at de har tatt initiativ før, men at det ikke skjer så ofte. De velger heller å hive seg på det som allerede er i gang. Person 3 ble ikke spurt, men på grunn av et tidligere sitat så vet vi at han ikke liker å stikke seg ut.

De neste jeg undersøkte var om de kjente en tilhørighet til symboler som representerer Tromsø.

«Ja, det her med drakt og skjerf og andre ting tror jeg er ganske viktig, fordi det har noe med det visuelle inntrykket du får når du er ute på banen enten som medspiller eller motspiller. Altså det, hvis du har. Du ser det veldig lett der hvor du har en supporterkultur der hvor alle går med drakt. Det er ikke sånn at bare halvparten går med drakt, men alle går med drakt. Så ser du at hele den forbanna veggen der er rød og hvit. Eller, samme som Borussia Dortmunds gule vegg sant. Det er altså en svær vegg som er helt gul. Det er en enorm massivt på en måte uttrykk som slår imot deg og det tror jeg er ganske kraftfullt. Og når, det med at du skal ha klubbhymne og klubbsang sant. Alle holder opp skjerfet og når absolutt alle gjør det så blir det veldig virkningsfullt. Så det tror jeg har mye å si. Det har blitt vanligere og vanligere de siste årene at man bruker sånne, i tillegg til TIFO, sånn som forza gjør, så er det blitt vanligere og vanligere at man bruker sånne ark med ulike farger for å kunne vise frem et motiv. Enten at du bare har ensfarget for å vise at hele den tribunesiden der er hvit eller blå

eller rød. Eller den skal forestille et motiv. Som skal gi en eller annen beskjed. Enten de skal hylle en gammel spiller som skal spille sin siste kamp eller hylle en gammel spiller som har gått bort eller noe sånt, så er veldig virkningsfullt. Der får du virkelige den fellesskapsfølelsen. Okay, når hele tribunen gjør det, når man gjør det sammen, man gir en beskjed, man viser medfølelse, man viser en eller annen form for okay, vi står bak den her hyllesten. Det er ikke bare en som står nede i hjørnet med plakater og bilder» (Intervjuperson 4, sitat 17/43)

Alle 1-5 intervjupersoner er enige om at det er av stor betydning å ikle seg enten en Tromsø-drakt eller å ta i bruk andre symboler som representerer Tromsø på tribunen blant andre hjemmesupportere. Symboler som nevnes er blant annet drakt, skjerf, sanger og TIFO. De forteller at det handler om å vise medfølelse, gi støtte til laget og at det er viktig med et kraftig og effektivt visuelt inntrykk. I tillegg nevnes det også at de gjør det for sin egen del for å bidra, men også komme i modus.

(Figur 3.5 – Forza Tromsø med TIFO)

Her ser vi Forza Tromsø har forberedt TIFO, kombinert med svarte ark for å fremheve et motiv, det vil si et slags budskap. Dette er kombinert med en samisk melodi som spilles høyt på lydanlegget.

Det siste jeg var ute etter var å finne få innsikt i supporterernes følelser av moral. Hva de opplever man kan og ikke kan gjøre under en fotballkamp.

«Jeg mener at det skal finnes en ganske stor takhøyde fordi at det er mye følelser i sving, det er veldig mye engasjement og det er det som gjør at folk gidder å bry seg og gidder å komme på den kampen og gidder å støtte laget. Og så er det noen helt åpenbare ting som ikke er lov som går på hatefulle ytringer, om det er mot medspillere, vold mot de andre supporterne er selvfølgelig ikke greit, sånne ting som blir tatt opp i lovverket, holdt jeg på å si. Rasisme, trakassering av alle slag er selvfølgelig ikke greit» (Intervjuperson 3, sitat 18/43).

«Man skal ikke være full, det er mest i forhold til barn og unge. Man er tross alt et forbilde, man skal sørge for at det er trygge omgivelser, man skal ikke føle seg utrygg på kamp» (Intervjuperson 4, sitat 19/43).

Når det kommer til hva slags regler for hvordan supporterer kan opptre under kamp, så er alle fem intervjupersonene enige om at det er stor takhøyde for hvordan man som supporter kan opptre moralsk og verbalt under kamp, men at personangrep og den type ting ikke er akseptabelt. Samtlige er også enige om at fysiske volds handlinger ikke er greit. I tillegg forteller person 4 og 5 at beruselse ikke er greit.

«Da hanker du dem jo inn, sant, det er noe med det at du har en liten sånn, hvis jeg sitter med noen som plutselig roper jævla homo til dommern, så er det jo litt, da dunker litt i dem og så sier du sånn, vi er ikke supportere som sier sånn, det sier ikke vi her, det er, og så kan du gjerne, det er noe med den konformiteten, du vil på en måte utrykket støtte, men du har noen kjøreregler for hvordan vi gjør ting da. (...) Nå hadde vi jo for eksempel stadion navn endring til Romssa arena som er samisk og da var det jo en del som ropte sånn, nesten usakligheter mot egen klubb sant, i starten og der merker du veldig godt at folk gikk og på en måte veldig sånn, du blir litt trøkka bort der da, og det er fint for da har du på en måte en sånn, det er greit å vite at du blir hanka inn» (Intervjuperson 1, sitat 20/43).

«Det har jeg ikke opplevd, jeg vil jo tro at det ofte ikke vil bli tatt tak i, men det bør være en sånn indre justis på tribunen hvis noen, eller noen av de reglene her selvfølgelig, opplever at folk er irriterende, men det er en vanskelig ting å ta folk på» (Intervjuperson 3, sitat 21/43).

Alle er enige om at hvis noen bryter med reglene som er nevnt ovenfor, så vil det by på konsekvenser i form av at personen blir hanket inn og konfrontert med handlingen som ble utført. Person 3 ytrer derimot skepsis til om det faktisk blir håndhevet. Det er forståelig at

person 3 sier dette fordi jeg vil tro det er utfordrende og til tider umulig å håndheve alle situasjoner som oppstår når det er så store og konsentrerte gruppe mennesker samlet på samme sted.

Etter å ha undersøkt supporterernes ritualeffekter, så ønsket jeg også å få innsikt i hva slags påvirkning supporterne mener de har på spillerne.

«Ja, det har jo spillerne sagt selv også. De blir påvirkta og det har spesielt tatt seg opp de siste par årene når forza begynte å. De gjentar det liksom hver eneste gang, hver eneste runde at de blir veldig påvirket av den støtten de får fra supporterne og de blir, de får veldig mye energi av dem og det tror jeg på. De får jo på en måte en energi til å ta i litt ekstra, de får lyst til å gi noe tilbake og da når du ser at, det er spesielt nå i det siste at, i hvertfall de to siste sesongene at, så har jo TIL spillere, spesielt han Niklas Vesterlund da, han dansken. Når han har vunnet et innkast i det 83. minutt så jubler han som om han hadde vunnet VM. Han har satt i en takling som gjør at ballen går til corner og han jubler hemningsløst og det er jo, og knytter med neven opp til supporterne for å liksom gi noe tilbake. Til supporterne og til den støtten de har gitt. Og prøve å oppildne enda mer, sørge for at det skal bli enda mer. Også fordi de trenger støtten kanskje å, for å holde ut. Når det nærmer seg slutten av kampen så begynner de å bli slitne og noen begynner få krampe, det er sånne ting. Klarer vi å holde ut det her, klarer vi å holde på ledelsen. Rakner det nå så. Og så prøver de da å trikse da, generere energi til seg selv og få hjelp fra publikum så de skal holde ut. Det er et hjelpemiddel til å så, til å klare å stå i det og holde ut kampen og gi mer innsats enn de ellers ville klart» (Intervjuperson 4, sitat 22/43).

Alle fem intervjupersonene forteller at de føler at den energien og støtten de produserer, har en påvirkningskraft som gjør at Tromsø spillerne yter bedre. Det kan vi også se i bildet under. Bildet illustrerer Niklas Vesterlund som knytter neven og viser følelsene sine foran vestsiden, mer spesifikt Forza Tromsø seksjonen. Vesterlund har akkurat taklet en motspiller i siste halvdel av kampen og har vunnet innkast i favør Tromsø. Sekunder senere etter denne interaksjonen mellom spiller og supportere så begynner Forza og resten av vest-siden og synge Niklas Vesterlund sangen.

(Figur 3.6 – Niklas Vesterlund som knytter neven opp mot supporterne etter han har vunnet et innkast).

«Ja, men da må man gå mange år tilbake i tid. Fordi det har ikke alltid vært sånn her at alt er så rosenrødt. Det går kanskje ikke på meg personlig og supporterklubben, men der man har merket på resten av stadion at man har en negativ påvirkningskraft i form av at man buer, piper hvis man spiller kjedelig fotball. Hvis man taper fotballkamper» (Intervjuperson 5, sitat 23/43).

Alle fem intervjupersonene er enig i at man må gå flere år tilbake i tid for å huske sist gang de kjente på følelsen av at de påvirket Tromsø spillerne på en negativ måte. Hvis det som blir sagt er sant, så kan man dra slutninger om at det var flere mislykkede ritualer tidligere, sammenlignet med dagens situasjon.

Delkapittel 3 viser at hjemmesupporterne kjenner på alle de fire ritualeffektene: 1) De kjenner på en kollektiv tilhørighet når de synger 2) Majoriteten kjenner på en eller flere av formene for individuell emosjonell energi 3) De kjenner på en form for kollektiv tilknytning til symboler som representerer Tromsø, eksempelvis drakten og tifo og 4) De kjenner en kollektiv følelse av moral. Til slutt, så føler samtlige intervjupersoner at den energien og støtten de produserer, har en påvirkningskraft som gjør at Tromsø spillerne yter bedre

4.5 Del 4 – Supporternes opplevelser av ritualeffekter

I denne empiridelen så har intervjupersonene sett ulike videoklipp fra når Tromsø spiller hjemmekamp mot Strømsgodset og mot Haugesund. Jeg har vært på indre bane og observert supporterne med videokamera. På den måten har jeg skaffet meg god kameravinkel slik at intervjupersonene skal få god innsikt i hva som foregår på tribunen og hva slags ritualer som

supporterne foretar seg. Jeg har i denne delen bedt alle intervjupersonene å fortelle hva slags følelser de opplever i de ulike situasjonene som blir vist. I tillegg har jeg bedt dem prøve å fortelle med egne ord og ikke bare fra 1-10 hvor på den emosjonelle skalaen de ligger. Om de kjenner på en entusiasme, begeistring, selvtillit, energi og initiativ som representerer den ene enden av skalaen eller om det er en følelse av passivitet, depresjon eller tomhet, som representerer den andre enden av skalaen.

Jeg viste 9 ulike videoklipp. Alle personene så ikke alle klippene, men er fordi noen ikke var til stede på kampen eller så er det slik at videoklippet ikke var relevant for akkurat den personen.

I dette videoklippet (Klipp 1) så viser observasjonen de første minuttene av kampen mellom Tromsø og Strømsgodset hvor Forza Tromsø har dratt i gang sangen «Overalt samme faen» og resten av vest-siden ser ut til å henge seg på.

«Ja, nei, det er jo, liksom rytme, syns det er fengende og innholdet, jeg får bare lyst å synge med, jeg blir jo ganske tilfreds når jeg sitter på setet mitt og lytter da. Tramper takta for meg selv. Hvis jeg skulle sagt liksom fra en skala fra 0-10 så ville jeg kanskje sagt en 7 på lykkelig eller engasjert. Men sant det der er jo nesten hele kampen så da tenker jeg man ligger på et ganske greit snitt hvis du liksom ligger der minst» (Intervjuperson 2, sitat 24/43).

IP 1 og 2 forteller at de opplever de samme følelsene og som innebærer en følelse av tilfredshet og rytmisk engasjement. Her nevner IP 2 i tillegg at den emosjonelle energien han føler på, er en 7ér. Person 3, 4 og 5 var ikke til stede på kampen og ble derfor ikke vist det klippet.

Videoklippet (Klipp 2) visualiserer hjemmesupporterne som kombinerer klapping i takt og heia TIL-rop når Tromsø tok imot Strømsgodset.

«Får litt sånn gåsehud av å høre på det egentlig. Heia TIL er på en måte det ropet som flest er med på fordi det er såpass enkelt og så varer det ikke så lenge heller, fordi det går fortere og fortere og så er det ferdig. Men det er gjerne den, det du tar når noe er i ferd med å, nesten som at det er en slags belønning egentlig for god atferd ute på banen, om det er en corner så kommer den eller om det har vært gode sjanser så kommer den, eller en bra blokkering baki, så det er som regel der man bruker den, fordi det er kanskje den som man får

flest med på (...), «Den er ganske positiv, den er veldig sånn, nå skal vi opp og fram, det går bra og, ja, den er veldig høyt der oppe vil jeg si (EE skala)» (Intervjuperson 1, sitat 25/43)

«Det er noe man også kan starte selv. Så dette vil jeg plassere litt over fordi at da er man litt mer aktivisert da» (EE skala) (Intervjuperson 2, sitat 26/43).

IP 1 og 2 sier begge at følelsen av å klappe i takt og rope heia TIL er høyt oppe på den emosjonelle energi skalaen. Intervjuperson 2 må også være litt over en 7ér på skalaen fordi det var svaret hans på følelsen han fikk når han sang «Overalt samme faen» , og her var den noe høyere. IP 2 begrunner det med at man blir mer aktivisert. Han sier også at det er noe som man kan starte selv og viser til en følelse av økt selvtillit og initiativ. IP 1 begrunner svaret sitt med å bruket ordet gåsehud, samtidig som at det er et ritual som det er lettere å få supporterne med på. Person 3, 4 og 5 var ikke på kampen og ble derfor ikke vist det klippet.

Videoklippet (Klipp 3) viser at TIL slipper inn mål ganske sent i kampen mot Strømsgodset. Strømsgodset får corner og sekunder senere så kommer det skåring. På noen få sekunder så ser og hører man hjemmesupporterne går fra å ha god stemning til å bli helt stille og så lage lyder av misnøye, for så å begynne å synge igjen.

«Nei, det jo det, den er brutal egentlig, du kjenner liksom hele, bare, hjerte synker når det målet kommer. Fordi du er oppe der og det klappes og det er god stemning, også bare dropper hele, ja, også sitter du der etter skåringen og det er litt sånn tomt et par sekund fordi du har sett for deg og manifestert den seieren og tre poeng og skal liksom, sølvet sikres og det, ja. Nei, så det blir veldig sånn, ballongen blir liksom stukket hull på egentlig et par sekunder og det hører du og her, det er stille og det snakke og murren på tribunen og så får du herre faen, nå er det samling i bunn også må du opp med flaggene bare for å vise at vi ikke er ferdige, det er enda ti minutter igjen, her er vi nødt til å gjøre noe» (Intervjuperson 1, sitat 27/43).

«Den største tomheten kommer kanskje når dommern faktisk blåser i fløyta og kampen er over» (Intervjuperson 5, sitat 28/48).

IP 1, 2 og 5 er enige om at det brutalt. Det å gå fra glede og optimisme til misnøye og stillhet på noen få sekunder er vondt å kjenne på. Det er spesielt vondt, siden det var en kamp Tromsø måtte vinne for å ha mulighet til å ta sølv. I tillegg så er det noe med det at kampen er ikke

over før dommeren blåser og at når det skjer så inntreffer den tomheten som person 5 beskriver. Person 3 og 4 var ikke på kampen og ble derfor ikke vist det klippet.

Dette videoklippet (klipp 4) viser intervjupersonene et ritual under TIL - Haugesund hvor hjemmesupporterne synger klubb hymnen «Hjertet mitt har æ i Tromsø» samtidig som de holder skjerfet over hodet.

(Figur 3.7 – Hjemmesupporterne synger klubb hymnen)

«Dette er forsåvidt nydelig øyeblikk under kampen som blir et ritual som på en måte der man virkelig føler som en enhet på stadion da, hvor alle er med på det der. (...) Dette her er kanskje det tidspunktet under kampen hvor jeg ikke er nervøs. Det er det bare gode følelser og så fades det ned og så blåses fløyta og komme nervøsiteten også (...). I starten synger. Der er det entusiasme, spenning, engasjement og akkurat i en sånn seremoni som det der da, man synger den hymnen, så er det liksom, da er det en stolthet over, over det laget som er ifra byen her» (Intervjuperson 3, sitat 29/43).

«Nei, altså da vil man kanskje si at man kanskje er litt mer opp på skalaen, litt mer sånn i forhold til det, den energien, man, man, man får jo energi, da føler man seg som en del av det fellesskapet, altså som man snakker om» (Intervjuperson 4, sitat 30/43)

IP 1 og 2 ble ikke vist klippet. Person 3, 4 og 5 er enig i at det at det er emosjonelt øyeblikk hvor alle hjemmesupporterne kjenner på godfølelsen og tilhørigheten til det å være Tromsø supporter. Videre så legger jeg meg merke til at IP 3 som tidligere har fortalt at han ikke var den som sang høyest og hadde så mye selvtillit, nå forteller ovenfor at han står og synger. Han sier han kjenner på følelser som entusiasme, engasjement og stolthet. IP 3 og 4 har også

inkludert den emosjonelle skalaen, der begge forteller at de føler at de er i det høyere sjiktet på skalaen.

Bildet (klipp 5) nedenfor er et utklipp av videoen som intervjupersonene ble vist. Videoen er fra TIL – Haugesund og illustrer Forza sin bruk av pyro/bluss kombinert med felles klapping og sang.

(Figur 3.8 – Forza Tromsø antenner bluss)

«Forza Alfheim, de som holder på med det der, de har det jævlig artig og synes det er en viktig del. Jeg har ikke så lyst til å frata dem den opplevelsen, men for min del så bidrar egentlig ikke blussing. Jeg er i beste fall likegyldig til det hvis det er ordentlig kult, men det er det ikke så ofte» (Intervjuperson 3, sitat 31/43).

«En tilleggseffekt som vi bruker for å sette stemningen litt. Det gjør jo noe med hele rammen for både de som står i det og for de som ser på. Og, jeg var inne på det i stad, men start og slutten av kamper er viktig. Det vet vi jo og da ønsker vi å sette standarden fra start, både med sang og trøkket, men også med det visuelle i form av å bruke bluss eller røyk da» (Intervjuperson 5, sitat 32/43).

Intervjuperson 1 og 2 ble ikke vist klippet. Person 3 synes ikke noe om blussing eller er likegyldig til det fordi han mener det ikke bidrar til noe spesielt. På den andre siden så mener

person 4 og 5 at de synes det har en effekt fordi det er med på å sette en standard med tanke på stemning og trøkk. Bildet ovenfor ser mye mørkere ut enn det faktisk er, men det er fordi kameraet er sensitivt for sterk rødt lys som kommer fra blussene.

Videoklippet (klipp 6) viser Forza på vest-siden, med resten av supporterfeltene og isberget på øst-siden, med resten av supporterfeltene. De roper frem og tilbake: «Kom igjen Tromsø». Det runges høyt utover stadion.

«På sånne mellompartier i kampene så, forza synger, kaster kanskje litt til isberget, prøver å få tilbake, prøver å få med stadion, der er det, jeg elsker på en måte den, den, det er vanskelig å forklare fordi det er der og på en måte er jeg litt likegyldig til det, samtidig som jeg vet at hvis det ikke hadde vært der så hadde det vært jævlig tungt og kjedelig» (Intervjuperson 3, sitat 33/43).

Intervjuperson 1 og 2 ble ikke vist klippet og person 4 hadde ikke noe relevant informasjon å komme med utenom at personen sa at det kunne bli effektivt. Person 3 og 5 derimot forteller at det ville vært tungt og kjedelig hvis Forza ikke prøvde å dra i gang ropet og er enig i at det skaper trøkk og liv på tribunen.

Bildet (klipp 7) under er et utklipp fra et videoklipp der Forza Tromsø holder rundt hverandre og synger og danser i samme takt opp og ned.

(Figur 3.9 – Forza Tromsø som synger og danser)

«Det er for såvidt ikke noen spesielle tanker jeg gjør meg når det der sånn ting skjer, annet at jeg tenker sånn, jeg registrer at de, de, de er der, de synger, de lager liv» (Intervjuperson 3, sitat 34/43).

«Det var jo jævlig kaldt den kampen der. Også er det jo litt med det her at man tar rundt sidemann eller sidedame og liksom kjenner at nå er vi i et felleskap og det spiller ingen rolle om du kjenner eller ikke kjenner den du står med da, Og liksom, ja, gjennom det skape et enda sterkere samhold da. Så vi er litt nøye på å ha litt variasjon og at noen ganger skal vi hoppe og noen skal vi klappe, noen ganger roper vi og at det ikke blir så ensformig da (...).»
«Neei, kanskje midt på, vil jeg si. Du er liksom ikke helt på toppen av skalaen og ihvertfall ikke i bunnen av den.» (Intervjuperson 5, sitat 35/43).

Intervjuperson 1 og 2 ble ikke vist videoklippet. Person 3 sa han ikke hadde noen spesielle tanker om det, men ser at de lager liv. Person 4 og 5 mener det samme, men jeg har valgt å ta med sitatet til person 5 fordi han formidlet følelsene sine på en god måte. I tillegg så forteller han at han under ritualet er langt unna bunnen, men heller ikke i toppen på EE skalaen. Dette kan tolkes til en 6-7ér på skalaen.

I bildet seansen (klipp 8) under som er hentet fra et videoklipp så ser vi Tromsø som skårer mål mot Haugesund i årets siste hjemmekamp. Etterfulgt av skåringen så velger spilleren å løpe mot hjemmesupporterne, hoppe og knytte neven i luften, for så å feire med dem. Dette skjer i takt med at hjemmesupporterne synger, hopper og vifter med flagg i takt. Bildene har som formål å visualisere at Tromsø spilleren i videoopptaket hopper og knytter neven i luften mot supporterne, fortsetter feiringen helt tett på hjemmesupporterne som er nærmest banen, shaker hender, prater og feirer med dem.

(Figur 3.10 – Bildet 1 av 2 – Tromsø skårer mot Haugesund)

(Figur 3.11 – Bildet 2 av 2 - Tromsø skårer mot Haugesund)

«Ja, der har vi et sånt klassisk tilfelle at når skåringen kommer så blir det en sånn eufori og hele tribunen eksploderer på en måte. Og alle får på en måte en utløsning for den energien og så er det sånn at spillerne og da først og fremst han som skårer, han springer bort til tribunen for å feire sammen med supporterne, signaliserer til dem at, og vil være, får en sånn, kommuniserer med supporterne. (.....) Jeg tror kanskje det at det. Da er vi helt i toppen av skalaen» (Intervjuperson 4, sitat 36/43)

Intervjuperson 1 og 2 ble ikke vist klippet. Person 3 - 5 er enige om at det er et euforisk øyeblikk hvor alle på tribunen eksploderer. Alle er også enige om at de opplevde følelsene i dette øyeblikket er høyt eller helt i toppen av EE skalaen. Vi ser også at intervjupersonene som har vært på tribunen under kamp legger veldig godt merke til og setter enormt pris på at Tromsø spillerne viser at supporterne er en del av laget ved å kommunisere med dem og anerkjenne supporterens tilstedeværelse.

Videoklippen (klipp 9) viser hjemmesupporterne som har bøyd seg ned i en sitteposisjon. De synger og gynger frem og tilbake og så reiser de seg opp i en felles bevegelse mens de fortsetter å synge og hoppe.

«Og sånn på følelesskalaen så tror jeg at mange kanskje gjennom det å sette seg ned, du synger lavt og så eksploderer du i et sekund, at det skaper litt adrenalin, nesten på samme måte som i en skåring, ikke like mye, men det er litt kanskje den effekten du prøver å skape da og så får du en sånn sinnsykt trøkk når det da setter i gang, også sånt volummessig»
(Intervjuperson 5, sitat 37/43).

Intervjuperson 1 - 4 ble ikke vist klippet. Intervjuperson 5 forteller at denne type ritual er et forsøk på å simulere en skårings følelse. Det blir gjort for å kanskje gire opp stemningen eller få i gang litt ekstra trøkk.

Delkapittel 4 viser at det er mye emosjonell energi som blir produsert, i form av en økt entusiasme, begeistring, selvtillit, energi og initiativ eller flere på samme tid. På den andre siden har de også kjent på en følelse av passivitet, depresjon eller tomhet, eksempelvis når ritualen mislykkes fordi motstaderlaget skårer.

4.6 Del 5 – Syn på hjemmebanefordelen

Til slutt spurte jeg intervjupersonene om de selv hadde et syn på hjemmebanefordelen og om deres mening rundt betydningen av supporterstøtte.

*«Det er jo litt vanskelig syns jeg, tidligere for oss på tribunen og avgjøre hvor stor betydning har den, men gjennom det å liksom snakke med både *** og *** så vet man at på en måte det her betyr mye. *** som var *** i TIL, han var jo ekstremt nøye på detaljer og hadde en del *** *** *** om blant annet på det første kvarteret og de siste femten minuttene, hvor stor påvirkningskraft som vi egentlig kan ha. Både inn mot egne spillere, men også hvordan kan*

du påvirker dommern. Hvis du buer eller piper litt mot dommern eller når motstanderen bruker lang tid på utspill, så påvirker det mennesker. Man tar til seg de inntrykkene som er rundt deg. sammen med det, jeg nevnte flere ganger at vi er nøye på det her med å ha fokus på egne spillere, at vi synger og roper, men du vet at også kan påvirke motstanderens spillere til å prestere dårligere. Så jeg tror den hjemmebanefordelen, den har ganske mye å si. Det, vi så det på resultatene på 2022, 2023, det var ofte sene skåringer i Tromsø på Alfheim, enten man klarte en uavgjort eller å vinne og det tror jeg at man har med et støttende publikum som hjalp spillerne til å ta de ekstra poengene da. Så at det har noe for seg å, ja. Jeg er ikke i tvil engang» (Intervjuperson 5, sitat 38/43).

«Jeg kan jo ikke forsvare å gå på stadion på en annen måte enn at det hjelper laget, jeg kan jo ikke forsvare at dem spiller dårligere med flere folk på tribunen som støtter seg, så jeg må jo bare klamre meg fast i at det er en fordel å ha masse supportere på tribunen» (Intervjuperson 3, sitat 39/43).

Alle intervjupersonene har en formening om hjemmebanefordelen og alle er enig i at supporterstøtte er av betydning. Samtidig så ser vi ut fra sitatet til person 3 at han også er litt i tvil, men at han håper det betyr noe.

«Det tror jeg kanskje er, det tror jeg bare er generelt lyd, støy» (Intervjuperson 1, sitat 40/43).

«Det er vanskelig å trekke frem en ting fordi det er jo mer enn bare en ting vi gjør. Vi har jo innmarsj og sånt. På den kampen hadde vi jo TIFO, det tror jeg kan ha stor betydning for spillerne, at dem føler at det er ekstra hauset opp og ekstra atmosfære at dem blir ekstra tent av det» (Intervjuperson 2, sitat 41/43).

«Jeg tenker synging på inngang til match. Jeg tenker at hvis jeg hadde vært fotballspiller så hadde det vært jævlig deilig å komme ut på Alfheim, det står 4,5,6 tusen stykk og holder skjerfene oppe med dine farger, synger den melodien du er vant til og du føler at du er hjemme og her skal jeg bare gjøre jobben i vanlige omgivelser, enn at man kommer ut på de femten andre banene man spiller på i løpet av året da og hører en annen sang, en annen mye dårligere sang, på en mye mer irriterende dialekt» (Intervjuperson 3, sitat 42/43).

«Jeg tror det at dem opplever, at, det at støtten fra publikum, den varer hele kampen ut, uansett om de taper eller ikke, uansett om de sliter lenge med å få uttelling i mål og sånne ting. Så på en måte, publikum gir ikke opp, og det gjør at man kan, det at man har støtte og at man synger og man jubler og man holder på, som forza holder på fra sekund en til det 98 minutt sant» (Intervjuperson 4, sitat 43/43).

Hvis intervjupersonene måtte peke på en ting som påvirker Tromsø spillerne mest, så forteller person 1 at det må vær lyd generelt. Person 2 trakk frem TIFO som betydningsfullt. Person 3 mener synging, mens person 4 og 5 er enige om at det er den gjennomgående støtten som varer gjennom hele kampen uavhengig resultat.

Delkapittel 5 viser at intervjupersonene tror de påvirker Tromsøspillerne til å yte bedre og at lyd og visuelt inntrykk er en sentral del av hvordan deres påvirkning fungerer.

5 Analyse

I forrige kapittel presenterte jeg den kvalitative empirien. I dette kapitlet skal jeg bruke teorien til å analysere empirien med tanke på å besvare problemstillingen og forskningsspørsmålene i oppgaven. Kapitlet er todelt. I første del skal jeg se om jeg finner empirisk støtte til Collins' teori. Støtte i den forstand at jeg finner ritualer som har de fire ingrediensene, at samspillet mellom ingrediensene er selvforsterkende og skaper en kollektiv brusing og at det er fire effekter av ritualene. I den andre delen skal jeg se om supporterne har de effektene på spillerne som jeg forventet de ville ha, altså om jeg kan bruke det som en forklaring.

5.1 Får Collins' teori empirisk støtte?

I denne delen av kapitlet skal jeg først se i hvor stor grad jeg finner ritualer på tribunen. Deretter skal jeg se om jeg finner støtte for de fire ritualingrediensene: kroppslig tilstedeværelse, tydelig avgrensning, gjensidig fokus av oppmerksomhet og delt humør/følelser. Videre skal jeg undersøke om samspillet mellom ingrediensene blir en selvforsterkende mekanisme som skaper en kollektiv brusing. Til slutt skal jeg undersøke om jeg finner støtte til effektene av denne kollektive brusingen, som er: gruppe solidaritet, individuell emosjonell energi, symboler som representerer gruppen og fellesskapet og følelser av moral.

Først og fremst så vet vi at supporterne utfører ritualer i form av sanger, rop og bevegelser med kroppen som innebærer hopping og klapping (sitat 1). Dette legger grunnlaget for at det finnes ritualer, men ikke hvordan ritualet og den kollektive energien produseres. Det skal jeg se nå.

5.1.1 Ritualingredienser

Jeg er nå kommet til den første delen av Collins' teori, nemlig ritualingrediensene.

Den første ingrediensen er *kroppslig tilstedeværelse*. Denne ingrediensen må være på plass fordi selve ritualet er en kroppslig prosess. Ser vi på figur 3.1 - vest tribunen og 3.2 – øst-tribunen, så observerer vi at det er en kroppslig tilstedeværelse av fotballsupportere. I disse øyeblikkene (figur 3.1, 3.2 og 3.3) observerer vi at alle individene samles inne på Romssa Arena slik at de er så nærme hverandre at de påvirker hverandre kroppslig. Når den kroppslige tilstedeværelsen er på plass så merker man at ritualet i gang. Uten fysisk nærvær så merker man ingenting. Figur 3.4 visualiserer nettopp dette, en tom sør-tribune med null sosialt liv.

Sammenligner vi figur 3.1 og 3.2 med figur 3.3 og 3.4, så ser vi også at bortesupporterne er i stort mindretall. Dette underbygges også i sitat 4 hvor IP 5 forteller at det er lite bortesupportere på 90% av lagene som kommer til Romssa Arena. Konsekvensen av dette er at de flere tusener av hjemmesupportere overdøver et titalls bortesupportere lydmessig.

Men er det virkelige slik at kroppslig tilstedeværelse er så nødvendig som Collins mener at det er, eller kan man erstatte kroppslig tilstedeværelse med delte interesser og opplevelser? (Johannesen, 2023, s. 5). Det finnes gode grunner til å påstå at det ikke vil fungere fordi et teknologi-formidlet interaksjonsritual (TMIR) er for svakt. Hjemmesupportere kan absolutt klare å produsere sosialt liv hvis de oppfyller de fire ingrediensene, eksempelvis at mange mennesker er samlet foran en storskjerm. Problemet ligger i at de ikke vil klare å overføre den energien de produserer til spillerne. De vil klare å overføre like mye energi som den tomme sør-tribunen på Romssa Arena, det vil si ingenting. Hjemmesupporterne er avhengig av å være fysisk til stede på stadion, slik at de kan vise sin tilstedeværelse, lage lyd og overføre EE til spillerne. Jeg vil argumentere for at det er slik de skaper hjemmebanefordelen. Det er og vil alltid være slik at fotball er ingenting uten supporterne på tribunen. Jeg vil påstå at det er særdeles vanskelig å produsere EE gjennom mobiltelefoner eller strømmetjenester. Den

samme forskningsartikkelen viser også at intensiteten i TMIR ritualet er varierende og at styrken på den rytmiske flyten mellom gjensidig fokus og delt humør/emosjonell erfaring ikke er sterk nok (Johannessen, 2023, s. 5). I et interaksjonsritual er du avhengig av sterk intensitet mellom disse to ingrediensene fordi det er kjernen i ritualet. De er motoren som skal påvirke og forsterke hverandre gjensidig. Uten den intense oppbygde rytmiske flyten så vil det ikke oppstå en kollektiv brusing som senere skal utvikle seg til emosjonell energi (EE).

Samlet sett finner jeg sterk empirisk støtte i mitt datamateriale for at ingrediensen kroppslig tilstedeværelse er tilfredsstillt.

Den andre ingrediensen er *tydelig avgrensning*. I figur 3.1, 3.2, 3.3 så observerer vi at supporterne er tydelig avgrenset. Alle menneskene er først og fremst plassert inne på Romssa Arena. Denne plasseringen er viktig for å kunne skille mellom de menneskene som deltar i ritualene og de som ikke deltar. For det andre så legger vi merke til at supporterne holder til på avgrensede områder inne på arenaen. Hjemmesupporterne befinner seg på seksjon L, K, J og I på vestsiden og på hele øst-siden, inkludert VIP-en. Bortesupporterne er derimot plassert på seksjon H, et stykke unna hjemmesupporterne. Denne avgrensningen er avgjørende for å skille bortesupporterne og hjemmesupporterne. Dette underbygges i sitat 4 hvor IP 5 forklarer at bortesupportere får lov til å stå på samme tribune som hjemmesupporterne kun fordi de er veldig få, men at de blir plassert på egen tribune (sør-tribunen) når antallet bortesupportere øker, eksempelvis når de møter fotballag som Rosenborg og Bodø-glimt.

Hvis hjemmesupportere og bortesupportere derimot står sammen på en tribune så vil det være umulig å få dem til å være i samme humør gjennom kampen. Det vil være umulig for supporterne å dele humør fordi de støtter ulike lag. Verken bortesupporterne eller hjemmesupporterne vil kunne glede seg over motstanderlagets prestasjoner på samme måte som sitt eget lags prestasjoner. Det vil oppstå gnistringer. Det vil ødelegge samspeillet mellom det gjensidige fokuset av oppmerksomhet og delte humøret. Hvis noe bryter med denne prosessen, eksempelvis at borte -og hjemmesupportere barker sammen i verbal kranling eller fysisk slåssing, så vil ikke disse to ingrediensene, som er kjernen i interaksjonsritualprosessen kunne påvirke og forsterke hverandre i en gjensidig rytmisk flyt. Ritualet vil derfor oppnå svak ritualstyrke og mislykkes. Det er derfor avgjørende at supporterne er tydelig avgrenset som vi ser i figur 3.1-3.3.

Alt i alt finner jeg sterk empirisk støtte i mitt datamateriale for at tydelig avgrensning finner sted.

Den tredje ingrediensen er *gjensidig fokus av oppmerksomhet*. Empirien peker på at hjemmesupporterne har et gjensidig fokus av oppmerksomhet mot spillet som foregår på fotballbanen. Dette kommer for eksempel frem i sitat 5, hvor IP 2 forteller godt på vegne av de andre intervjupersonene at de er ekstremt fokusert på det som skjer på banen under kamp. Dette vil være hjemmespillerne, dommeren og bortespillerne. Fokuset går altså mot de menneskene som deltar i øyeblikkene på banen, eksempelvis en Tromsø spiller som tar en god takling eller et godt løp opp langs siden. Dette er en liten forskjell i forhold til IP 5 sitt fokus (sitat 6):

«I kanskje i størst grad de menneskene som er rundt meg, fordi det er på en måte de jeg i størst grad kan påvirke».

IP 5 er en person som har vært Tromsø IL supporter hele livet sitt. Han forteller at han fokuserer mye på de menneskene han har rundt seg fordi det er de menneskene han kan påvirke de mest. Dette peker på at IP 5 er en initiativtakende hjemmesupporter som virker å være ute etter å lage god stemning på tribunen. Dette kommer ytterligere frem i sitat 1 der IP 5 forteller:

«Vår hovedoppgave er å støtte laget, og gjøre det vi kan for at dem skal klare å vinne kampen (...). Vi har noen enkle sanger og enkle rop der vi enten får alle til å ta hendene opp over hodet, da skaper vi en ting som de må gjøre og som de har lyst til å gjøre. Eller at det er et rop der vi vender oss mot dem og roper der de svarer egentlig akkurat det samme. Det er jo et ritualer for å få koble på resten av den langsiden vi står på»

Denne supporteren har selvfølgelig også fokus på kampen, men at det får noe mindre fokus sammenlignet med IP 1-4 som virker og fokuserer mest på kampen. De andre er enige med IP 5 om at de er der for å støtte laget, men IP 5 virker å dra det hacket lenger med å være en slags pådriver til å starte noen ritualer i form av sang eller heia rop. Vi kan si at han er en supporter som er med på å koble de supporterne han har rundt seg på hverandre, slik at de får delt rytme og at alle er på samme bølgefrequens.

Samlet sett så finner jeg sterk empirisk støtte i mitt datamateriale for at gjensidig fokus av oppmerksomhet er ivaretatt.

Den fjerde ingrediensen er *delt humør/følelser*. Vi finner en klar tendens i materiale at hjemmesupporterne deler samme humør og følelser. Dette kommer godt frem i sitat 7 når IP 1 sier:

«Du er glad og til stede og veldig veldig investert. Det er, det humøret går så opp og ned i løpet av de kampene etter hvordan kampen går og det er klart den».

De andre intervjupersonene er enige om at de er godt investert i kampen og at humøret deres varierer etter hvordan kampen utvikler seg. Samtidig forteller IP 5 gjennom sitat 8 og 9 at fokuset på kampen kombineres med at de opplever og føler at supporterne rundt seg på tribunen deler de samme følelsene og humøret som de selv føler på under kampen. Disse sitatene underbygges ytterligere av alle videoklippene (1-9) som peker på en tendens at majoriteten av hjemmesupporterne er synkronisert og reagerer på samme måte, eksempelvis i klipp 8 der Tromsø skårer, i klipp 4 der det synges «Hjertet mitt har æ i Tromsø» og i klipp 3 der Tromsø slipper inn et sent mål.

Som vi ser så finner jeg også sterk empirisk støtte i mitt datamateriale at delt humør/følelser er til stede og med det har jeg funnet støtte til alle fire ingrediensene.

5.1.2 Den selvforsterkende mekanismen

Dermed har jeg i den første delen funnet sterk empirisk støtte for at alle de fire grunnleggende ingrediensene i Collins' teori er til stede. Denne andre delen av Collins' teori handler om at ingrediensene må bli en selvforsterkende mekanisme, der intensiteten øker og så skaper en «kollektiv brusing», som videre bæres over til høye nivåer av fire effektvariabler.

Ifølge Collins er det samspillet mellom ingrediensene som er avgjørende. Den fysiske tilstedeværelsen og den tydelige avgrensning er de to ingrediensene som legger fundamentet for at felles fokus og delt humør kan skape en selvforsterkende prosess, som skaper den kollektive brusingen. I disse to kampene er supporterens delte humør og følelser i tillegg ekstra intens. Det er innspurt i ligaen, håp om pallplassering og store økonomiske gevinster. Humøret svinger etter hvordan kampen utspiller seg, og de kjenner det at de deler de samme øyeblikks følelsene gjennom hele kampen. Når dette kombineres med at fokuset er rettet mot

det som skjer på banen, så vil disse to ingrediensene havne i en rytmisk flyt der de forsterker hverandre, øker i intensitet og skaper en kollektiv brusing («Collective effervescence»).

Dette underbygges av videomaterialet. Videodokumentasjonen i figur 3.1 og 3.2 peker på at hjemmesupporterne skårer høyt på kroppslig tilstedeværelse. Det er x antall tusener hjemmesupportere på stadion og alle sitter eller står sammen fordelt på ulike seksjoner. Videre ser vi en generell avgrensning mellom bortesupporterne på felt H og hjemmesupporterne, men også en avgrensning mellom alle hjemmesupporterne. De hjemmesupporterne som ønsker å vise mest lidenskap velger å stå på Felt L (lidenskapens felt) sammen med Forza og Alfheimar som er de mest engasjerte supporterne. Resten plasserer seg på andre felt hvor det er mer vanlig å sitte eller på øst-tribunen (figur 3.2) der supporterne er mer reservert. Deretter ser vi en tydelig tendens i datamaterialet at hjemmesupporterne deler samme humør og at de retter oppmerksomheten sin mot banespillet, samtidig som at de er klar over at de rundt seg gjør det samme. Dette skaper en intens kollektiv brusing. Dette ser vi for eksempel i figur 3.7 når supporterne synger klubbhymnen. Her vil den kollektive brusingen bæres over til fire ulike effekter.

Sammenligner vi denne oppbygningen av ingredienser så legger det et grunnlag for at bortesupporterne også kan skape en kollektiv brusing. Bortesupporterne er en gruppe mennesker, de er avgrenset og de kan oppnå gjensidig fokus av oppmerksomhet kombinert med delt humør. De kan på lik linje med hjemmesupporterne produsere EE, men forskjellen ligger i om de som er i mindretall klarer å overføre EE til spillerne sine. Hjemmesupporterne har et større omfang, styrke og lydnivå enn bortesupporterne og deres ritualer fra tribunen vil overdøve bortesupporternes ritualer fordi de er i stort overtall. Så lenge hjemmesupporterne holder på og ikke avbrytes eller mislykkes i ritualene sine, så vil hjemmesupporterne ha fordel i at de kan overdøve bortesupporterne hvis de ønsker. Hvis bortesupporterne ikke blir hørt så er det vanskelig for dem å vise fysisk tilstedeværelse til spillerne på banen og med det få overført EE til dem.

Dersom ingrediensene ikke samspiller og ritualet blir for svakt vil det også kunne mislykkes. *Mislykkede ritualer* skjer for eksempel når bortelaget skårer og hjemmesupporterne stilner. Det resulterer først og fremst i at hjemmelagets ritual mislykkes, men det åpner også opp for at bortesupporterne kan nå frem med sin støtte før hjemmesupporterne starter opp igjen. Dette

underbygges av videomaterialet (klipp 3) der TIL slipper inn et sent mål mot Strømsgodset og fra IP 1 (sitat 27) som sier:

«Nei, det jo det, den er brutal egentlig, du kjenner liksom hele, bare, hjerte synker når det målet kommer. Fordi du er oppe der og det klappes og det er god stemning, også bare dropper hele, ja, også sitter du der etter skåringen og det er litt sånn tomt et par sekund fordi du har sett for deg og manifestert den seieren og tre poeng og skal liksom, sølvet sikres og det, ja. Nei, så det blir veldig sånn, ballongen blir liksom stukket hull på egentlig et par sekunder og det hører du og her, det er stille og det snakke og murren på tribunen og så får du herre faen, nå er det samling i bunn også må du opp med flaggene bare for å vise at vi ikke er ferdige, det er enda ti minutter igjen, her er vi nødt til å gjøre noe»

Mislykkede ritualer kan forekomme. Så lite som en mangel på konsentrasjon kan svekke ritualstyken og gjøre det svakt og lite rituel. Det var derimot et relativt sjeldent tilfelle når Tromsø IL spilte sine to siste kamper mot Strømsgodset og Haugesund i fjorårets sesong. Her er alle ingrediensene til stede og har potensialet til å ha høy ritualstyrke.

Samlet sett finner jeg god empirisk støtte for at disse samspillsprosessene er til stede.

5.1.3 Effekter av interaksjonsritualer

Et interaksjonsritual med høy ritualstyrke resulterer i at individene som deltar i ritualen vil oppleve fire forskjellige effekter. Disse effektene ser man på høyre siden av figur 1.1 og forteller oss at hjemmesupporterne vil kjenne på følelser av gruppe solidaritet, individuell emosjonell energi, symboler som representerer gruppen og fellesskapet og følelser av moral.

Den første effekten er følelsen av *gruppe solidaritet*. Vil jeg finne empirisk støtte for at hjemmesupporterne opplever fellesskapsfølelse og tilhørighet? IP 1 formulerer seg godt når han sier:

«Nei, det er veldig, det kjennes veldig sånn, hva skal man si, den her sånn gode, varme klumpen i brystet liksom, når det går bra, når det er flyt, det kjennes liksom ut at den på en måte er, min er festet til alle dem som er rundt deg, at vi på en måte sitter alle med den, ja, du er liksom festet på de andre på noen vis, du sitter jo ikke på en måte, og noen ganger så sitter du jo faktisk på skuldrene eller holder tak i dem rundt deg uansett når det går bra, men sant,

er det, det går fint og vi har skåret to null og noen drar i gang en sånn ny chant og sånn så er det jo, ja, det kjennes liksom ut som at du er en slags enhet, på tribunen» (Sitat 10).

Her ser vi tydelig at det er en sterk opplevd følelse av gruppe solidaritet på tribunen blant hjemmesupporterne og det er tre ting som fremhever det. Det første er han at føler at alle hjemmesupporterne er festet til hverandre. Det andre er at hjemmesupporterne sitter nesten oppå hverandre og holder tak i hverandre. Det tredje er bruken av ordet «enhet» i siste setning. Denne gruppe solidariteten underbygges også av videomaterialet i videoklipp 7 (figur 3.9) og av IP 5 som sier:

«Det var jo jævlig kaldt den kampen der. Også er det jo litt med det her at man tar rundt sidemann eller sidedame og liksom kjenner at nå er vi i et felleskap og det spiller ingen rolle om du kjenner eller ikke kjenner den du står med da, Og liksom, ja, gjennom det skape et enda sterkere samhold da (...),» (sitat 35.)

IP 5 følger opp med å fortelle hvor han er på den emosjonelle skalaen:

«Du er liksom ikke på toppen av skalaen og ihvertfall ikke i bunnen av den» (sitat 35).

Med det utgangspunktet at han føler på en gruppe solidaritet og et samhold så kan vi si at han er noe over middels på skalaen. Det er et tydelig mønster (klipp 7) at Forza starter de fleste ritualene på tribunen og det er et øyeblikk hvor forza og alle de på felt L og noe utover holder rundt hverandre og synger og danser i samme takt opp og ned. IP 3 (sitat 34) som ikke virker å stå på felt L eller i nærheten forteller at han ser at de lager liv, men har ingen spesielle tanker om det de gjør der og da.

Den andre effekten er *individuell emosjonell energi*. Vi finner sterk empirisk støtte på at majoriteten av hjemmesupporterne fylles med individuell emosjonell energi når de gjør ritualer, eksempelvis synger TIL hymnen. De vil kunne kjenne på individuell emosjonell energi i form av økt entusiasme, selvtillit, begeistring, energi og initiativ.

Dette underbygges av at hjemmesupporterne forteller at de kjenner på en *økt selvtillit* når de synger. Dette kommer frem i sitat 14 der majoriteten av individene kjenner på en følelse av at man ikke er alene. Det gjør det lettere å gjemme seg litt bort i mengden, for eksempel i Forza som kan være 700 stykker på tribunen. Der er man bare en av mange hjemmesupportere som

står og synger og stemmen til hvert individ blir ikke lagt spesielt merke til. Det gjør det mindre flaut og man får en selvtillit man ikke hadde hatt om man hadde stått alene.

Det kommer også frem at majoriteten av intervjupersonene kjenner på *økt initiativ* (sitat 15 & 16), det vil si initiativ til å sette i gang en sang eller et heia-rop for å bidra med positiv energi. Datamaterialet varierer noe i ritualstyrke, i at IP 1 og 5 kjenner godt på den følelsen under kamp, mens IP 2 og 4 forteller at det har hendt, men at de foretrekker å heller slenge seg på de ritualene som allerede er satt i gang.

Videomateriale (klipp 2) er med på å støtte opp under dette når hjemmesupportere klapper i takt mens de synger heia TIL rop. IP 1 (sitat 25) forteller at han får gåsehud når det skjer og i det øyeblikket så er han veldig høyt oppe på EE skalaen. Det vil si at han kjenner på en type emosjonell energi eller en kombinasjon av flere effekter. IP 2 (sitat 26) sier også at han er høyt oppe på skalaen. Det må være noe over en 7ér på skalaen fordi det var følelsen han hadde under «Overalt samme faen» sangen og nå var den noe høyere. Han mener årsaken til at den er noe høyere nå er fordi han blir mer aktivisert. Han sier også at det er noe som man kan starte selv og viser til *en* følelse av økt selvtillit og initiativ.

Dette følges ytterligere opp i øyeblikket (klipp 4) hvor hjemmesupporterne synger «Hjertet mitt har æ i Tromsø» (figur 3.7). IP 3 (sitat 29) forteller at han virkelig føler seg som en del av en enhet og er fylt med entusiasme, spenning, engasjement og stolthet. Han kobler det ikke til EE skalaen, men ut ifra hvordan han ordlegger seg så er han noe over middels. Ser vi på IP 4 (sitat 30) så forteller han at han er høyt oppe på skalaen fordi han mener han får mer energi og kjenner på fellesskapsfølelsen. Dette er IP 5 enig i.

IP 5 forteller også (sitat 37) at hjemmesupporterne har et ritual der de kombinerer sang og bevegelser (klipp 9). Man ser mellom linjene og skjønner at han er høyt oppe på EE skalaen. IP 5 bruker ikke ordene entusiasme, initiativ, energi og selvtillit, men videomaterialet og sitatet støtter en tolkning om at en eller flere av disse effektene var til stede. Datamaterialet viser at alle ingrediensene var til stede og at den kollektive brusingen har båret over til å bli effekter av EE:

«Og sånn på følelsskalaen så tror jeg at mange kanskje gjennom det å sette seg ned, du synger lavt og så eksploderer du i et sekund, at det skaper litt adrenalin, nesten på samme

måte som i en skåring, ikke like mye, men det er litt kanskje den effekten du prøver å skape da og så får du en sånn sinnsykt trøkk når det da setter i gang, også sånt volummessig» (Sitat 37).

Fotball er en serie av øyeblikk og skåringer er ofte med på å gjøre de minneverdige. Det er de øyeblikkene hvor publikum synger for full hals og eksploderer i eufori når Tromsø skårer og feirer sammen med spiller(ne) som ofte blir husket. Dette underbygges av videomaterialet (klipp 8) som kan ses som en bildesekvens i figur 3.10 og 3.11, kombinert med sitat 36 der IP 4 forteller:

«Ja, der har vi et sånt klassisk tilfelle at når skåringen kommer så blir det en sånn eufori og hele tribunen eksploderer på en måte. Og alle får på en måte en utløsning for den energien og så er det sånn at spillerne og da først og fremst han som skårer, han springer bort til tribunen for å feire sammen med supporterne, signaliserer til dem at, og vil være, får en sånn, kommuniserer med supporterne. (...). Jeg tror kanskje det at det. Da er vi helt i toppen av skalaen»

Den tredje effekten er *symboler som representerer gruppen og fellesskapet*. I sitat 17 finner vi empirisk støtte for supporterernes bruk av symboler som representerer gruppen og fellesskapet. Datamaterialet peker på at alle intervjupersonene synes det betydningsfullt å ikle seg enten en tromsø drakt, et skjerf, syngesanger som støtter klubben og/eller bruke TIFO. De forteller at de ønsker å vise medfølelse, gi støtte til laget og at det er viktig med et kraftig og effektivt visuelt inntrykk. Det nevnes i tillegg at noen gjør det for sin egen del, slik at de kan bidra, men også for å komme i modus. Når hjemmesupporterne bruker symboler som representerer Tromsø så føler de på en kollektiv tilhørighet. Supporterne er høye på følelser av gruppesolidaritet og behandler derfor disse symbolene med respekt og forsvaret dem mot respektløshet fra menneskene som står på utsiden og enda mer mot illojale medlemmer. Dette underbygges også av figur 3.5 som speiler videomaterialet der Forza Tromsø viser frem sin TIFO kombinert med samisk melodi for å hedre Tromsø som klubb og sette en god stemning.

Tromsø spillerne er i seg selv også en form for «hellige objekter» eller «symbolske objekter» (Collins, 2004, s. 58-59). Hjemmesupporterne dyrker spillerne nede på fotballbanen fordi de står i sentrum av oppmerksomheten deres. All den prestasjonsfremkallende energien som

hjemmesupporterne produserer blir rettet mot spillerne fordi det er de som er sentrale i hjemmesupporternes ritualer.

Datamaterialet peker på at hjemmesupporterne blir fylt med ulike følelser av EE. Men det peker også på at det kan oppstå *mangel på individuell emosjonell energi*, eksempelvis at flere hjemmesupporter kan være reserverte og bare ønsker å se en god fotballkamp. Det kommer frem i sitat 12 der IP 3 forteller at han til vanlig har en noe lav grad av selvtillit i form av at han ikke liker å stikke seg ut, eksempelvis i synging og slenging av fotballfaglige kommentarer. Han forklarer ikke hva slags følelser han får, men formidler en viss fysisk reservasjon. Denne fysiske reservasjonen ligner mer på den tradisjonelle rollen som fotballsupportere hadde før 1980-tallet, som var preget av en mer reservert entusiasme sammenlignet med dagens uttrykksformer.

Den fjerde og siste effekten er *følelser av moral*. Her finner vi også sterk empirisk støtte for at en slik følelse oppstår. Vi ser i sitat 18 at det er en konsensus blant hjemmesupporterne i at det må være en stor takhøyde for hvordan man kan opptre under en fotballkamp. Det er derimot ikke akseptabelt når man som supporter begynner med personangrep eller fysisk vold, uavhengig av hvem det måtte gjelde, dommere, borte -og hjemmesupportere eller spillere. Disse sitatene som supporterne ytrer, kommer fordi de føler en moralsk tilknytning til klubben. De respekterer klubbens symboler, eksempelvis hjemmedrakta og spillerne, og forsvarer klubben mot de som ikke kan følge disse moralske reglene. Dette gjelder også mennesker som kommer med upasseligheter som bryter med klubbens solidaritet og symbolske representasjoner, eksempelvis de som ikke viser respektfull atferd på tribunen.

Dersom det er slik at noen bryter med disse reglene så formidles reaksjonen godt av IP 1 i sitat 20:

«Da hanker du dem jo inn, sant, det er noe med det at du har en liten sånn, hvis jeg sitter med noen som plutselig roper jævla homo til dommern, så er det jo litt, da dunker litt i dem og så sier du sånn, vi er ikke supportere som sier sånn, det sier ikke vi her, det er, og så kan du gjerne, det er noe med den konformiteten, du vil på en måte utrykket støtte, men du har noen kjøreregler for hvordan vi gjør ting da. (...) Nå hadde vi jo for eksempel stadion navn endring til Romssa arena som er samisk og da var det jo en del som ropte sånn, nesten usakligheter mot egen klubb sant, i starten og der merker du veldig godt at folk gikk og på en

måte veldig sånn, du blir litt trøkka bort der da, og det er fint for da har du på en måte en sånn, det er greit å vite at du blir hanka inn»

Alle intervjupersonene er enige i at dette er måten å agere på, men IP 3 ytrer sin skepsis til om slike hendelser faktisk blir håndhevet. Romssa arena tar 6 691 mennesker og det er mulig å forstå at det er utfordrende og til tider umulig å håndheve alle situasjoner som oppstår når det er så store og konsentrerte grupper mennesker samlet på samme sted. Uavhengig om disse moralske reglene blir håndhevet hver gang eller ikke så er det ihvertfall slik at hjemmesupporterne har moralske regler for hvordan supportere skal opptre.

Jeg har nå gått stegvis frem for å finne svar på om empirien gir støtte til teorien og det mener jeg den gjør. Jeg mener dette fordi både data fra intervjuene og observasjonene med video indikerer at det er tilfellet. Det er sterk empirisk støtte for at det er en kroppslig tilstedeværelse på Romssa arena når TIL spiller hjemmekamper. Disse menneskene er tydelig avgrenset, mellom borte -og hjemmesupportere, men også innad blant hjemmesupporterne fordelt på ulike felt på stadion. Empirimaterialet peker på at disse to ingrediensene legger et godt grunnlag slik at hjemmesupporterne får muligheten til å skape et gjensidig fokus av oppmerksomhet i kombinasjon med delt humør. Datamaterialet bekrefter også at det gjensidige fokuset av oppmerksomhet og delt humør lykkes, sett bort i fra de relativt få ritualene som mislykkes på grunn av svak ritualstyrke. Det vil si at ingrediensene stort sett lykkes i samspillet og danner kollektiv brusing, som deretter bæres over til ulike effekter. Disse effektene er følelser i form av gruppe solidaritet, individuell emosjonell energi, symboler som representerer gruppen og fellesskapet og følelser av moral. Den emosjonelle energien finner vi hos majoriteten av intervjupersonene og disse underbygges ytterligere med observasjonene jeg har foretatt meg.

På bakgrunn av dette så mener jeg at jeg nå har en teori som forklarer hvordan prestasjonsfremkallende emosjonell energi produseres. Videre har jeg empiri som sier at hjemmesupporterne på TIL sine to siste hjemmekamper i sesong 2023/24 sesongen produserer masse av denne prestasjonsfremkallende emosjonelle energien og at disse effektene er en viktig faktor for å forklare hjemmebanefordelen.

Den andre og mest avgjørende delen for å finne ut om denne teorien kan være en faktor til å forklare en del av hjemmebanefordelen er hvordan den emosjonelle energien (EE) overføres fra supporterne på tribunen til spillerne ute på banen. Denne broen skal jeg nå forklare.

5.2 Hvordan energien påvirker spillerne

I denne delen av kapittelet er jeg interessert i å forklare den andre og mest avgjørende delen av hjemmebanefordelen. Jeg har nå gått igjennom og funnet empirisk støtte for den første delen. Den delen som forklarer hvordan den kollektive energien produseres. Den andre delen er det siste elementet i forklaringen min på hvordan hjemmebanefordelen skapes. Denne delen er mer en tese enn empirisk. Det handler om at jeg skal undersøke om jeg finner støtte til min tese, altså om og hvordan hjemmesupporternes EE overføres til spillerne nede på fotballbanen.

Min tese er at hjemmesupporterne produserer en form for prestasjonsfremkallende energi i ritualene. Denne energien trenger hjemmespillerne for å yte bedre, men hvordan får spillerne energien? Jo, denne energien som supporterne produserer, blir overført til spillerne gjennom kraften at spillerne er de hellige objektene som får alt som disse ritualene retter seg mot, og dette skjer gjennom *kroppslig tilstedeværelse i form av lydlige og visuelle signaler*. Dette kommer tydelige frem i sitat 17, der IP forteller om viktigheten av klubbhymnen, skjerf, drakt og tifo. Det underbygges ytterligere i sitat 22 med tilhørende figur 3.6, der Niklas Vesterlund knytter neven opp mot supporterne etter han har vunnet et innkast. Spillerne er de hellige objektene som står i sentrum og det gjør at de får masse påfyll av denne EE-en. I figur 3.10 og 3.11 (klipp 8), så ser vi at Tromsø-spillerne er de hellige objektene som dyrkes av sine undersåtter (supporterne). Det er en illustrasjon på hvordan et hellig objekt får all den emosjonelle energien rettet mot seg. Ifølge Collins så vil de som er i sentrum av ritualene få høyest grad av EE, mens de som er i periferien vil få en mindre til liten, eller ingen grad av EE. Det gjelder både de som gir og mottar EE (Collins, 2004, s. 116). Dette kalles den sentrale og perifere dimensjonen.

Hemmesupporterne er avhengig av å vise en fysisk tilstedeværelse i form av visuelt inntrykk og lydnivå. Hvis disse to kriteriene ikke blir møtt så vil ikke tilstedeværelsen være sterk nok til å påvirke spillerne til å yte bedre. Hvis supporterne kun er på stadion uten å vise hvem de støtter i kombinasjon med å være helt stille så ville det vært det samme som om de ikke var til

stede i det hele tatt. Da kunne supporterne like gjerne sittede hjemme i stua og sett kamp eller sett kampen via en strømmetjeneste sammen med andre supportere.

Et visuelt inntrykk er avgjørende for å vise spillerne på banen at supporterne er på plass og har ryggen til laget. Vise spillerne at de ikke er alene og de vi er en enhet som jobber sammen mot et mål. Det handler om viktigheten av supportereffekter, og det blir formulert godt av IP 4 i stat 17:

«Ja, det her med drakt og skjerf og andre ting tror jeg er ganske viktig, fordi det har noe med det visuelle inntrykket du får når du er ute på banen enten som medspiller eller motspiller. Altså det, hvis du har. Du ser det veldig lett der hvor du har en supporterkultur der hvor alle går med drakt. Det er ikke sånn at bare halvparten går med drakt, men alle går med drakt. Så ser du at hele den forbanna veggen der er rød og hvit. Eller, samme som Borussia Dortmunds gule vegg sant. Det er altså en svær vegg som er helt gul. Det er en enorm massivt på en måte uttrykk som slår imot deg og det tror jeg er ganske kraftfullt. Og når, det med at du skal ha klubbhymne og klubbssang sant. Alle holder opp skjerfet og når absolutt alle gjør det så blir det veldig virkningsfullt. Så det tror jeg har mye å si. Det har blitt vanligere og vanligere de siste årene at man bruker sånne, i tillegg til TIFO, sånn som forza gjør, så er det blitt vanligere og vanligere at man bruker sånne ark med ulike farger for å kunne vise frem et motiv. Enten at du bare har ensfarget for å vise at hele den tribunesiden der er hvit eller blå eller rød. Eller den skal forestille et motiv. Som skal gi en eller annen beskjed. (...).»

Det andre kriteriet er lyd og det er avgjørende av den grunn at det er lyden som er selve overføringen av den emosjonelle energien. Lyden er bærer av EE. Alle respektive supportere produserer en lydbane fra tribunene og ned mot spillerne på banen. Lyden skaper lydbanen og bygger broen fra supporterne til spillerne. Det er på denne måten EE blir overført og påvirker hjemmespillerne til å yte bedre. Det kan ses på som det samme som når Emile Durkheim (Collins, 2004, s. 38) snakker om elektrisitet i et batteri på. Et batteri består av to komponenter. Den første polen er at hver enkelt hjemmesupporter har et lager eller en ladning med EE som de får ved deltakelse av et ritual og den andre polen er hjemmespillerne (hellige objekter). Her er det slik at den ene polen, altså hjemmesupporterne lader opp den andre polen, som er hjemmespillerne på banen.

Sammenligner vi dette med bortesupporterne så klarer ikke de å skape denne lydbanen på grunn av omfanget og styrken til hjemmesupporterne som er i stort overtall og overdøver dem og bryter deres lydbane. Hvis Bortelaget derimot skårer blir hjemmesupporternes ritualer avbrutt/mislykket og det åpner opp muligheten for at bortesupporterne kan skape en lydbane til sine spillere og med det lade opp sine spillere.

I tillegg er det et tydelig mønster i sitatene (sitat 40, 21, 42 & 43) til alle intervjupersonene om at visuelt inntrykk og lyd er to av flere elementer som de mener påvirker hjemmespillerne mest. Dette er kun intervjupersonenes subjektive mening, men det er en kvalitativ oppgave om supportere og derfor verdt å nevne.

6 Avslutning

Dermed bringes denne oppgaven til en slutt. I dette siste kapittel skal jeg begynne med å rekapitulere temaet, problemstillingen og forskningsspørsmålene som jeg stilte i innledningskapittelet i oppgaven. Deretter skal jeg redegjøre for hvordan jeg har gått frem for å svare på forskningsspørsmålene og derigjennom problemstillingen jeg stiller innledningsvis i oppgaven. Etter å ha redegjort for hva jeg har funnet så skal jeg til slutt diskutere konsekvensene av funnene mine.

6.1 Tema og problemstilling

Tema for denne oppgaven har vært hjemmebanefordelen i fotball. Fotball er et tema som jeg alltid har vært interessert i. Jeg bestemte meg for å ha en sosiologisk tilnærming med fokus på sosiale grupper og ritualer, hvor jeg kunne undersøke supporterens rolle knyttet til hjemmebanefordelen. Med utgangspunkt i eksisterende forskning på hjemmebanefordelen så utarbeidet jeg følgende problemstilling: *Kan hjemmebanefordelen forklares ved at hjemmesupporternes ritualer på tribunen påvirker spillernes ytelser på fotballbanen?* Denne problemstillingen er ganske generell så jeg har brutt den ned i fire konkrete forskningsspørsmål: 1) Hva slags ritualer lager hjemmesupporterne for å skape hjemmebanefordelen? 2) Hvilke elementer inngår hjemmesupporternes ritualer? 3) Hvilke effekter har supporterens ritualer? og 4) Hvordan overføres effektene fra hjemmesupporternes ritualer til spillerne ute på fotballbanen?

Framgangsmåten min for å svare på forskningsspørsmålene og der igjennom problemstillingen er at jeg med utgangspunktet i fremveksten av en mer ritualistisk supporterkultur, har ønsket å undersøke betydningen av ritualer og supporter ritualer. Jeg har derfor valgt en teori som forklarer nettopp dette, mer presist Randall Collins sin teori om interaksjonsritualer. For å se om denne teorien kan brukes til å forklare hjemmebanefordelen så trengte jeg kvalitative data, med kombinasjonen av intervju og observasjon med videoopptak som gir meg innsikt i hvordan disse ritualene skapes og oppleves. Basert på datamaterialet så har jeg gjort en analyse og sett om jeg har funnet støtte for teorien.

På bakgrunn av dette så kan jeg dermed svare på *forskningsspørsmålene og problemstillingen*, og la meg begynne med forskningsspørsmålene fordi det er gjennom å svare på dem at jeg kan gi et mer overordnet svar på problemstillingen i oppgaven. På det første forskningsspørsmålet som var: *Hva slags ritualer lager hjemmesupporterne for å skape hjemmebanefordelen?* Her har jeg kommet frem til at det er mye ritualer og dermed tydelig støtte for at det har vært en rituell vending. Disse ritualene utføres før, under og etter begge kampene. Hjemmesupporterne har mest ritualer i form av sanger, men de bruker også tifo og bluss, i tillegg til at de roper og beveger seg med kroppen, eksempelvis hopping og klapping.

På det andre forskningsspørsmål: *Hvilke elementer inngår hjemmesupporternes ritualer?* Her har jeg kommet frem til at alle de fire ingrediensene i ritualteorien til Collins er til stede. Fysisk tilstedeværelse kommer av at supporterne møter opp på stadion. Tydelig avgrensning ser man når supporterne må plassere seg på forskjellige seksjoner inne på stadion og ved at de skiller seg fra de som er på utsiden av bygget. Gjensidig fokus av oppmerksomhet kommer av at alle fokuserer på banespillet, og delt humør er til stede i form av at humøret svinger etter hvordan kampen utspiller seg. Kombinasjonen av felles fokus og delt humør fungerer som en selvforsterkende mekanisme og skaper den kollektive brusingen. Ritualene kan også mislykkes dersom ingrediensene ikke samspiller og ritualet blir for svakt, eksempelvis når motstander laget skårer og supporterne svikter i konsentrasjonen. Dette underbygger at ingrediensene er variabler og varier i styrke.

På det tredje forskningsspørsmål: *Hvilke effekter har supporterens ritualer?* Her har jeg kommet frem til at de fire effektene, er følelser majoriteten av supporterne kjenner på når ritualet lykkes. Gruppe solidariteten kjennes som en fellesskapsfølelse og tilhørighet. Den

individuelle energien oppleves som en form for økt entusiasme, selvtillit, begeistring, energi og initiativ. Når hjemmesupporterne bruker symboler som representerer Tromsø så føler de at det er betydningsfullt, samt at de kjenner på en kollektiv tilhørighet. Supporterne er høye på følelser av gruppesolidaritet og behandler derfor disse symbolene med respekt og forsvarer dem mot respektløshet. Den siste effekten er følelsen av moral og kjenner de respekterer klubbens symboler, eksempelvis hjemmedrakta eller spillerne og forsvarer klubben mot de som ikke kan følge disse moralske reglene, eksempelvis de som ikke viser respektfull atferd på tribunen.

På det fjerde forskningsspørsmål: *Hvordan overføres effektene fra hjemmesupporternes ritualer til spillerne ute på fotballbanen?* Her har jeg kommet frem til at den andre delen som omhandler hjemmesupporternes emosjonelle energi og hvordan den overføres til spillerne nede på fotballbanen, så er min tese at hjemmesupporterne sammen overfører sin emosjonelle energi til spillerne på banen gjennom en kroppslig tilstedeværelse i form av visuelt inntrykk og lydnivå. Dette har jeg mindre empirisk støtte for, men jeg baserer meg delvis på intervjupersonenes utsagn om forholdet til spillerne på banen. Dette kan vi for eksempel se i sitat 22 med tilhørende figur 3.6, der Niklas Vesterlund knytter neven opp mot supporterne etter han har vunnet et innkast. og delvis teoretisk støttede antagelser fra Collins om at spillerne er de hellige objektene som står i sentrum av supporterens ritualer og at det gjør at spillerne får masse påfyll av denne EE-en. Dette underbygges i figur 3.10 og 3.11 (klipp 8), der vi ser vi at Tromsø-spillerne er de hellige objektene som dyrkes av sine undersåtter (supporterne).

På grunnlag av de svarene som jeg har kommet frem til på disse fire forskningsspørsmålene så er jeg nå kommet i en posisjon hvor jeg nå kan svare på problemstillingen: *Kan hjemmebanefordelen forklares ved at hjemmesupporternes ritualer på tribunen påvirker spillernes ytelse på fotballbanen?* Den overordnede konklusjonen på problemstillingen er dermed at jeg finner en viss støtte for at denne teorien kan forklare en del av hjemmebanefordelen. Det er god empirisk støtte for antagelsene som ligger til grunn for forskningsspørsmål en til tre, mens jeg har mindre empirisk støtte for forskningsspørsmål fire, fordi det er mer utfordrende å forklare hvordan kroppslig tilstedeværelse i form av lydlige og visuelle signaler overfører den emosjonelle energien fra supporterne til spillerne nede på

fotballbanen. Men alt i alt så mener jeg at jeg finner en viss støtte til dette også, og at jeg dermed har funnet en forklaring

6.2 Generell diskusjon

Jeg har i denne oppgaven argumentert for at supporter-kulturen i fotball har blitt mer ritualistisk og at dette utgangspunktet er en interessant måte å forklare hjemmebanefordelen på. Jeg har funnet en viss støtte, men ser at det trengs mer forskning på det fjerde forskningsspørsmålet som omhandler hvordan den energien som hjemmesupporterne produserer blir overført til spillerne på fotballbanen. Gitt at jeg har rett i denne oppgaven om at supporter-kulturen og ritualer kan forklare hjemmebanefordelen. Hva kan denne forskningen brukes til, og hva er implikasjonene? Forskningen åpner opp for en faglig forskningsmessig del og en idrettspolitisk del.

I *den forskningsmessige delen* så trengs mer forskning på det fjerde forskningsspørsmålet. Neste steg kan være å bruke kvalitative metoder, og intervjuere spillerne. På denne måten kan man skaffe seg interessante data av deres tanker rundt hvordan de opplever hjemmesupporternes ritualer på tribunen. Eventuelt så kunne man intervjuet norske dommere og undersøke deres rolle og det presset som dommere er utsatt for i dagens fotball fra supportere.

Det overordnede budskapet i *den idrettspolitiske delen* er at supportere og supporter-kulturen er en viktig del av fotballen og det bunnur ut i to deler. Den første delen av budskapet handler om at *fotballklubber bør passe på supporter-kulturen sin, på grunn av supporter-nes påvirkning på fotballen og klubb-nes konkurransedyktighet*. Det kunne det vært interessant å utforske hvordan de største klubbene kan bruke supporter-skaren sin til å skaffe seg en hjemmebanefordel på bortebane. De beste klubbene er opptatt av detaljer og det å hente de små marginene kan være avgjørende for klubbens prestasjoner over en hel sesong. Tromsø IL har vært flinke på å bygge en god supporter-kultur. Store fotballklubber og med store supporter-klubber kunne klart og fått med masse supportere på bortekamp og fylle opp borteseksjonen. Dette kan ha påvirkning på spillernes ytelser på bortebane, sammenlignet med at det ikke kommer noen.

Den andre delen av budskapet handler om å *la supporter-ene få en stemme i klubben*. Et eksempel kan være å la en representant for supporter-klubben, få en rolle i styret til klubben.

På denne måten kan personen kan være supporterens talerør og få delta i idrettspolitiske beslutninger som angår klubben og supporterne. Dette kan skape bedre kommunikasjon og samhold mellom partene og få supporterne til å føle seg hørt og latt merke til. En klubb med fornøyde supportere kan gi uforutsette positive ringvirkninger. Hvis supporterne er misfornøyde så kan det påvirke klubben negativt.

Referanseliste

Aakvaag, C, G. (2012). Idretten i samfunnet – Samfunnet i idretten? I Dahlgren, K & Næss, H, E (Red.), Tanker om samfunn (s. 172-194). Oslo: Universitetsforlaget.

Brinkmann, S & Tanggaard, L. (2022). Intervjuet: Samtalen som forskningsmetode. I Brinkmann, S & Tanggaard, (Red.), Kvalitative metoder: empiri og teoriutvikling (s. 18-46). Gyldendal Akademisk.

Bourdieu, P (1983). Kapitalens former (s. 1-22).

Clarke, R, S. & Norman, M, J. (1955). Home Ground Advantage of Individual Clubs in English Soccer. Journal of the Royal Statistical Society. Series D (The Statistician), Vol. 44, No. 4, pp. 509-521.

Collins, R. (2004). Interaction Ritual Chains. Princeton University Press.

Durkheim, E. (1995). The elementary Forms of Religious life: Translated version by Karen E. Fields. The free press.

Goffman, E. (1967). Interaction Ritual: Essays on Face-to-face Behavior. New York: Anchor books.

Guneriussen, W (2020). Emile durkheim. I Andersen, A og Kaspersen, B, L. (Red.). Klassisk og moderne samfundsteori (6. utg, s. 129). Hans reitzels Forlag.

Hjelseth, A. (2012). Samfunnet i et samtidsdiagnostisk perspektiv: Hva er et samfunn. I Dahlgren, K & Næss, H, E (Red.), Tanker om samfunn (s. 89-105). Oslo: Universitetsforlaget.

Hjelseth, A. (2006). Mellom børs, katedral og karneval: Norske supporterers forhandlinger om kommersialisering av fotball (Avhandling for dr.polit-graden). Sosiologisk institutt Universitetet i Bergen

Johannessen, F, E, L. (2023). Interaction rituals and technology: A review essay. Poetics 98, 101765.

Pollard, R. (1986). Home advantage in soccer: A retrospective analysis. *Journal of sports sciences*, 4(3), 237-248.

Pollard, R & Pollard, R. (2005). Home advantage in soccer: A review of its existence and causes. *International Journal of Soccer and Science Journal*, 3(1), 28-38

Pollard, R. (2008). Home Advantage in Football: A current review of an unsolved Puzzle. *The Open Sports Sciences Journal*, 2008, 1, 12-14

Ponzo, M & Scoppa, V. (2018). Does the Home Advantage Depend on Crowd Support? Evidence From Same-Stadium Derbies. *Journal of Sports Economics*, Vol. 19(4) 562-582.

Ringdal, K. (2018). Enhet og mangfold: samfunnsvitenskapelig forskning og kvantitativ metode (4 utg.): Fagbokforlaget.

Rautaskoski, P. (2022). Observasjonsmetoder. I Brinkmann, S & Tanggaard, (Red.), *Kvalitative metoder: empiri og teoriutvikling* (s. 81-100). Gyldendal Akademisk.

Schwartz, B & Barsky, F, S. (1977). The home advantage. *Social forces*, Vol. 55, No. 3. Pp. 641-661.

Swedberg, Richard. (2014-a). *The art of social theory*. Princeton: Princeton university press.

Thagaard, T. (2018). *Systematikk og innlevelse: En innføring i kvalitativ metode* (5. utg. ed.). Bergen: Fagbokforlaget.

Tjora, A. (2023). *Kvalitative forskningsmetoder i praksis* (4 ed.): Gyldendal Akademisk.

Van de Ven, N. (2011). Supporters Are Not Necessary for the Home Advantage: Evidence From Same-Stadium Derbies and Games Without an Audience. *Journal of Applied Social Psychology*, 41, 12, pp. 2785–2792.

Vedlegg

Vedlegg 1: Informasjonsskriv

Vil du delta i forskningsprosjektet

Hjemmebanefordelen i fotball – Hjemmepublikummets ritualer på tribunen og effekten det har på hjemmelagets spillere

Dette er et spørsmål til deg om å delta i et forskningsprosjekt hvor formålet er å undersøke hvordan hjemmesupporternes ritualer på tribunen påvirker spillernes ytelser på fotballbanen. I dette skrivet gir vi deg informasjon om målene for prosjektet og hva deltakelse vil innebære for deg.

Formål

Dette er et mastergradsprosjekt som har formål å undersøke hvordan hjemmepublikummet produserer hjemmebanefordelen i fotball. Prosjektet skal prøve å forklare hvordan en gruppe mennesker kan være med å påvirke en annen gruppe mennesker i positiv eller negativ retning avhengig av om ritualene de gjør på tribunen lykkes eller mislykkes. Av den grunn blir prosjektet å undersøke hvordan hjemmesupporternes ritualer på tribunen påvirker spillernes ytelse på fotballbanen. For å finne av det så må prosjektet få innsikt i hva slags ritualer hjemmesupporterne lager for å skape hjemmebanefordelen. Videre må det utforske hvordan hjemmesupporterne produserer ritualer for å skape hjemmebanefordelen. Det må også ses på hvordan supporterne påvirker ytelsen til spillerne på fotballbanen og hvordan det oppleves som hjemmesupporter å heie frem hjemmelaget.

Hvem er ansvarlig for forskningsprosjektet?

Jeg er en masterstudent i sosiologi ved lektorutdanningen 8-13 - UiT Norges arktiske universitet er ansvarlig for prosjektet.

Hvorfor får du spørsmål om å delta?

Utvalget av informanter er trukket på bakgrunn av deres lidenskap for fotball og kjærlighet for Tromsø fotball klubb. Jeg ønsker å få kunnskap om hva TIL-supportere gjør på tribunen og deres opplevelser og følelser av å heie frem klubben sin på fotballkamp.

Hva innebærer det for deg å delta?

Ved å takke ja til dette prosjektet så innebærer det å delta på en 90 minutters observasjon med videoopptak når TIL spiller fotballkamp og et ansikt til ansikt intervju som avtales senere.

Tidspunktet for intervjuet er fleksibelt og kan avtales etter når det passer best for deg.

Intervjuet vil ta ca. 15-20 minutter avhengig av hvordan du svarer. Intervjuet vil handle om spørsmål knyttet til hjemmesupporternes (din) rolle under kamp og hvilken effekt de (du) har på hjemmelagets spillere. Svarene som du gir vil bli tatt opp ved bruk av lydopptaker, og vil slettes når prosjektet er ferdig.

Det er frivillig å delta

Det er frivillig å delta i prosjektet. Hvis du velger å delta, kan du når som helst trekke samtykket tilbake uten å oppgi noen grunn. Alle dine personopplysninger vil da bli slettet.

Det vil ikke ha noen negative konsekvenser for deg hvis du ikke vil delta eller senere velger å trekke deg.

Ditt personvern – hvordan vi oppbevarer og bruker dine opplysninger

Jeg vil kun bruke opplysningene om deg til formålene vi har fortalt om i dette skrivet. Vi behandler opplysningene konfidensielt og i samsvar med personvernregelverket.

- Det vil kun være meg (Daniel Skogstad) og min veileder (Gunnar. C. Aakvaag) som vil ha tilgang på materialet som er samlet inn. Disse opplysningene vil bli oppbevart på en kryptert minnepenn og min private pc under prosjektet.
- Deltaker vil ikke bli gjenkjent i oppgaven (i publisering) siden alt av informasjon vil bli anonymisert.

Hva skjer med personopplysningene dine når forskningsprosjektet avsluttes?

Prosjektet vil etter planen avsluttes *når oppgaven blir godkjent*, og det vil være rundt juni 2024. Etter prosjektslutt så vil alt av videoopptak, personopplysninger og lydopptak som har blitt gjort under observasjon/intervju bli slettet.

Hva gir oss rett til å behandle personopplysninger om deg?

Vi behandler opplysninger om deg basert på ditt samtykke.

På oppdrag fra *Norges arktiske universitet* har Sikt – Kunnskapssektorens tjenesteleverandør vurdert at behandlingen av personopplysninger i dette prosjektet er i samsvar med personvernregelverket.

Dine rettigheter

Så lenge du kan identifiseres i datamaterialet, har du rett til:

- innsyn i hvilke opplysninger vi behandler om deg, og å få utlevert en kopi av opplysningene
- å få rettet opplysninger om deg som er feil eller misvisende
- å få slettet personopplysninger om deg
- å sende klage til Datatilsynet om behandlingen av dine personopplysninger

Hvis du har spørsmål til studien, eller ønsker å vite mer om eller benytte deg av dine rettigheter, ta kontakt med:

- Prosjektansvarlig Daniel Skogstad på e-post: dsk016@uit.no eller på telefon: 9329039, eller veileder Gunnar Aakvaag på e-post: gunnar.c.aakvaag@uit.no eller på telefon: 77644341.
- Vårt personvernombud: Annikken Steinbakk på e-post: personvernombud@uit.no eller på telefon: 77646952.

Hvis du har spørsmål knyttet til vurderingen som er gjort av personverntjenestene fra Sikt, kan du ta kontakt via:

- Epost: personverntjenester@sikt.no eller telefon: 73 98 40 40.

Med vennlig hilsen

Prosjektansvarlig

Veileder

Daniel Skogstad

Gunnar.C.Aakvaag

Samtykkeerklæring

Jeg har mottatt og forstått informasjon om prosjektet (Hjemmebanefordelen i fotball – Hjemmepublikummets ritualer på tribunen og effekten det har på hjemmelagets spillere), og har fått anledning til å stille spørsmål. Jeg samtykker til:

- å delta i observasjon m/videoopptak
- å delta i ansikt til ansikt intervju

Jeg samtykker til at mine opplysninger behandles frem til prosjektet er avsluttet

(Signert av prosjektdeltaker, dato)

Vedlegg 2: Intervjuguide

Først vil jeg bare si takk for deltakelse.

Gå igjennom informasjonsskriv + underskrift

Informert om lydopptaker igjen, selv om det står i informasjonsskriv.

Alt av informasjon som kommer frem her er underlagt taushetsplikt. Det vil si alt av navn, identifiserbare utsagn og sitater i oppgaven vil bli anonymisert. Ingen informasjon kan bli ført tilbake til deg som deltar i prosjektet.

Åpningsspørsmål:

- Hvor gammel er du?
- Hvilket kjønn er du?
- Hva slags utdanning/yrke har du?
- Hvor lenge har du vært TIL-supporter?
- Beskriv en typisk dag når du skal på TIL hjemmekamp?

Forskningsspørsmål	Intervjuspørsmål
Hva slags ritualer lager hjemmesupporterne for å skape hjemmebanefordelen? Tema: Finnes det ritualer? Hva er ritualer? Symboler?	1. Kan du beskrive hva du/dere som supporter(e) gjør på tribunen under fotballkampen? Oppfølgingsspørsmål: - Har du noen eksempler på ritualer dere gjør under fotballkamp? F. Eks. - felles sang? sanger om laget/spillerne? Klapping?) 2. Hva slags klesplagg er du har på deg når du er på kampen? - f. Eks drakt? Skjerf? Flagg? Baris? Oppfølgingsspørsmål: - Hvorfor velger du å gjøre det/hvorfor ikke? Hva er tanken bak det valget?

<p>Hvilke elementer inngår hjemmesupporternes ritualer?</p> <p>Tema: Ritualingredienser</p> <p>1, 2 = konsentrasjon av mennesker</p> <p>3 = Avgrensing</p> <p>4 = Gjensidig fokus av oppmerksomhet mot et felles objekt eller aktivitet</p> <p>5: Deltakerne har delt humør eller emosjonell erfaring</p>	<p>1. Romssa Arena tar 6 691 mennesker, men hvor mange mennesker er fysisk samlet der du er? – stadion, seksjon etc.</p> <p>Oppfølging:</p> <p>- er det slikt oppmøte på alle hjemmekamper?</p> <p>2. Hvor mange mennesker er det hos borteseksjonen? (ballpark)</p> <p>Oppfølging:</p> <p>- Er det slikt oppmøte på alle hjemmekamper?</p> <p>3. Når du kommer inn på Romssa Arena, fortell om plasseringen av supportere.</p> <p>Oppfølging:</p> <p>- hvor står hjemmesupporterne versus bortesupporterne? (sammen? Atskilt? På hvilken måte?</p> <p>– og hvordan står supporterne (hjemme og borte) i forhold til fotballbanen? (nærhet)</p> <p>4. Kan du gi eksempler på hva du fokuserer mest på under kamp?</p> <p>Oppfølging:</p> <p>- Går oppmerksomheten din mot spillerne?</p>

	<p>- Mot menneskene rundt deg?</p> <p>5. Kan du beskrive humøret ditt og følelsene du kjenner på når du står/sitter sammen med de rundt deg på tribunen, og heier frem Tromsø?</p> <p>Oppfølging:</p> <p>- Føler du at de rundt deg deler de samme følelsene og humøret med deg?</p> <p>- Opplever du en form for rytme? - på hvilken måte?</p> <p>- kan du gi et eksempel på en situasjon under kampen der du opplever å ha et felles/dele fokus, humør og følelser med de rundt deg? (hjemmelaget scorer, får frispark, tar gode taklinger, spillere som viser følelser etc.)</p>
<p>Hvilke effekter har supporterens ritualer?</p> <p>Tema: Effekter av ritualer</p>	<p>Avhengig av hva slags ritualer som gjøres:</p> <p>-velg et ritual som skjedde under kampen: f.eks. en sang – dere står og synger ...</p> <p>1. Kan du beskrive dine opplevelser av</p>

<p>1 = Gruppesolidaritet og følelsen av fellesskap/tilhørighet.</p> <p>2 = Individuell emosjonell energi</p> <p>3 = Symboler som representerer gruppen/fellesskapet:</p> <p>4, 5 = følelsen av moral</p> <p>6, 7 = generell</p>	<p>fellesskap/tilhørighet eller mangelen på det?</p> <p>Oppfølging:</p> <p>- Kan du gi et eksempel på en situasjon der du følte på fellesskap eller mangelen på det?</p> <p>2. Kan du forklare hva slags følelser du får når dere synger?</p> <p>Oppfølging:</p> <p>- Kjenner du på en form av økt selvtillit? Styrke? Entusiasme? eller initiativ?</p> <p>– på hvilken måte?</p> <p>eller er det fravær/mangel på disse følelsen?</p> <p>3. Klarer du å sette ord på betydningen av det å ikke seg Tromsø drakta eller å ta i bruk andre symboler som representerer Tromsø på tribunen med andre hjemmesupportere?</p> <p>Oppfølging:</p> <p>- hvorfor ikke bare gå i vanlig klær?</p> <p>(finne ut av hvorfor symboler brukes? (funksjonen) – skille seg fra bortelaget? følelse av tilhørighet til laget? Enkelte spillere? Andre supportere? respekt?)</p>
--	---

4. Hva er reglene for hvordan supportere kan opptre (moralsk) under kamp? - verbalt/fysisk

Oppfølging:

- Er all ytring av atferd/holdning lov?
- Hva skjer hvis noen bryter med reglene?

5. Kan du gi et eksempel på en situasjon der du kjenner på en trang/følelse for å beskytte deg, andre hjemmesupportere og laget ditt mot de som ikke støtter dere? - kampmoral

Oppfølging:

→ hvorfor? På hvilken måte?

- Er det akseptert i fotballmiljøet?
6. På hvilken måte føler du at denne energien/støtten som dere hjemmesupportere produserer påvirker spillerne til å yte bedre?
7. Har du noen gang følt på at hjemmesupporterne påvirker hjemmespillerne i en negativ måte? – hvordan? Eksempler?

<p>Hvordan overføres effektene fra hjemmesupporternes ritualer til spillerne ute på fotballbanen?</p> <p>Tema: Effekter av ritualer, men gjennom observasjon m/videoopptak, med fokus på EE.</p>	<p>Hva slags følelser opplever du i en situasjon som denne? (6 situasjoner)</p> <p>Klipp 7:</p> <p>2.17-03.18 – hjemmesupporterne synger sang og holder skjerfet opp over hodet</p> <p>Klipp 8:</p> <p>0.0 - 1-11 – bluss, felles klapping og sang</p> <p>Klipp 14:</p> <p>1.05 – 2.00: tribunene roper frem og tilbake: kom igjen Tromsø</p> <p>Klipp 16:</p> <p>04.30 – 05.30: forza holder rundt hverandre og danser/synger i samme takt opp og ned</p> <p>klipp 20:</p> <p>a. – 3.45: MÅL, feiring, synging, hopping og vifting av flagg takt ...</p> <p>IMG_0524.MOV: Supporterne sitter og synger, gynger og så reiser de seg i en felles bevegelse med sang 0.28-1.00</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Entusiasme? (energi og begeistring) 2. Selvtillit? 3. Initiativ?
--	---

	<p>Eller ...</p> <ul style="list-style-type: none"> • Passivitet? • Depresjon?
<p>Avsluttende spørsmål</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Hva er din mening om «hjemmebanefordelen» og hva mener du er betydningen av supporterstøtte? 2. Hvis du skulle pekt på en ting, hva er det dere hjemmesupportere gjør som påvirker Tromsø spillerne mest?

Okay. Jeg tror det var alt. Tusen takk for at du valgte å sette av tiden din til dette intervjuet.

Vedlegg 3: Godkjenning fra SIKT

Vurdering av behandling av personopplysninger

Skriv ut 22.10.2023

Referansenummer

347503

Vurderingstype

Automatisk

Dato

22.10.2023

Tittel

Hjemmebanefordelen i fotball

Behandlingsansvarlig institusjon

UiT Norges Arktiske Universitet / Fakultet for humaniora, samfunnsvitenskap og lærerutdanning / Institutt for lærerutdanning og pedagogikk

Prosjektansvarlig

Daniel Skogstad

Student

Daniel Skogstad

Prosjektperiode

05.11.2023 - 15.06.2024

Kategorier personopplysninger

Alminnelige

Lovlig grunnlag

Samtykke (Personvernforordningen art. 6 nr. 1 bokstav a)

Behandlingen av personopplysningene er lovlig så fremt den gjennomføres som oppgitt i meldeskjemaet. Det lovlige grunnlaget gjelder til 15.06.2024.

[Meldeskjema](#)

Grunnlag for automatisk vurdering

Meldeskjemaet har fått en automatisk vurdering. Det vil si at vurderingen er foretatt maskinelt, basert på informasjonen som er fylt inn i meldeskjemaet. Kun behandling av personopplysninger med lav personvernulempe og risiko får automatisk vurdering. Sentrale kriterier er:

- De registrerte er over 15 år
- Behandlingen omfatter ikke særlige kategorier personopplysninger;
 - Rasemessig eller etnisk opprinnelse
 - Politisk, religiøs eller filosofisk overbevisning
 - Fagforeningsmedlemskap
 - Genetiske data
 - Biometriske data for å entydig identifisere et individ
 - Helseopplysninger
 - Seksuelle forhold eller seksuell orientering
- Behandlingen omfatter ikke opplysninger om straffedommer og lovovertridelser
- Personopplysningene skal ikke behandles utenfor EU/EØS-området, og ingen som befinner seg utenfor EU/EØS skal ha tilgang til personopplysningene
- De registrerte mottar informasjon på forhånd om behandlingen av personopplysningene.

Informasjon til de registrerte (utvalgene) om behandlingen må inneholde

- Den behandlingsansvarliges identitet og kontaktopplysninger
- Kontaktopplysninger til personvernombudet (hvis relevant)
- Formålet med behandlingen av personopplysningene
- Det vitenskapelige formålet (formålet med studien)
- Det lovlige grunnlaget for behandlingen av personopplysningene
- Hvilke personopplysninger som vil bli behandlet, og hvordan de samles inn, eller hvor de hentes fra
- Hvem som vil få tilgang til personopplysningene (kategorier mottakere)
- Hvor lenge personopplysningene vil bli behandlet
- Retten til å trekke samtykket tilbake og øvrige rettigheter

Vi anbefaler å bruke vår [mal til informasjonsskriv](#).

Informasjonssikkerhet

Du må behandle personopplysningene i tråd med retningslinjene for informasjonssikkerhet og lagringsguider ved behandlingsansvarlig institusjon. Institusjonen er ansvarlig for at vilkårene for personvernforordningen artikkel 5.1. d) riktighet, 5. 1. f) integritet og konfidensialitet, og 32 sikkerhet er oppfylt.

